

LANDINFO

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon

Temanotat

Afghanistan

Utviklingen av det islamske emiratet

23. januar 2023

© Landinfo 2023

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.

Alle henvendelser om Landinfos rapporter kan rettes til:

Landinfo
Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon

Fredrik Selmers vei 6
Postboks 2098 Vika
0125 Oslo
Tel: 23 30 94 70
E-post: landinfo@landinfo.no
www.landinfo.no

Om Landinfos temanotater

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) innhenter og analyserer informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet har behov for kunnskap om.

Landinfos temanotater er basert på opplysninger fra nøye utvalgte kilder. Opplysningene er behandlet i henhold til [anerkjente kvalitetskriterier for landinformasjon](#) og [Landinfos retningslinjer for kilde- og informasjonsanalyse](#).

Temanotatene bygger på både skriftlig og muntlig kildemateriale. En del av informasjonen som formidles, er innhentet gjennom samtaler med kilder på informasjonsinnhentingstreiser. Landinfo tilstreber bredde i kildetilfanget, og så langt mulig er det innhentet informasjon fra kilder som arbeider uavhengig av hverandre. Alt benyttet kildemateriale er fortløpende referert i temanotatene. Hensyn til enkelte kilders ønske om anonymitet er ivaretatt.

Notatene gir ikke et uttømmende bilde av temaene som undersøkes, men belyser problemstillinger som er relevante for UDIs og UNEs behandling av utlendingssaker.

Landinfo er en faglig uavhengig enhet, og informasjonen som presenteres, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos temanotater gir heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som omtales.

About Landinfo's reports

The Norwegian Country of Origin Information Centre, Landinfo, is an independent body within the Norwegian Immigration Authorities. Landinfo provides country of origin information (COI) to the Norwegian Directorate of Immigration (Utlendingsdirektoratet – UDI), the Immigration Appeals Board (Utlendingsnemnda – UNE) and the Norwegian Ministry of Justice and Public Security.

Reports produced by Landinfo are based on information from carefully selected sources. The information is collected and analysed in accordance with [common methodology for processing COI](#) and [Landinfo's internal guidelines on source and information analysis](#).

To ensure balanced reports, efforts are made to obtain information from a wide range of sources. Many of our reports draw on findings and interviews conducted on fact-finding missions. All sources used are referenced. Sources hesitant to provide information to be cited in a public report have retained anonymity.

The reports do not provide exhaustive overviews of topics or themes, but cover aspects relevant for the processing of asylum and residency cases.

Country of Origin Information presented in Landinfo's reports does not contain policy recommendations nor does it reflect official Norwegian views.

Summary

In August 2021 Taliban established an Islamic Emirate led by Emir Haibatullah Akhunzada. The emir's power is absolute, and obedience to the emir's decisions is expected. He is leading Afghanistan in a very conservative direction. For the time being, the unity in Taliban is relatively strong, despite the internal disagreements about which direction to choose. Power is centralized, and regional differences are undesirable.

Extensive violations of human rights are reported. Curtailment of women's rights continued in the autumn of 2022. The emir ordered judges to fully implement Sharia in criminal justice, and there have been several public floggings and one case of public execution.

There are no realistic alternatives to Taliban. All kind of opposition is harshly suppressed by the de facto authorities. The IS-loyal group ISKP has carried out several suicide attacks targeting religious minorities, particularly Shia Muslims. The humanitarian situation is still challenging; nine out of ten Afghans have uncertain access to food.

Sammendrag

I august 2021 etablerte Taliban et islamsk emirat ledet av emir Haibatullah Akhunzada. Emirens makt er absolutt og det forventes lydighet overfor emirens beslutninger. Han fører Afghanistan i en svært konservativ retning. På tross av indre uenigheter om viktige veivalg, er samholdet i Taliban foreløpig relativt sterk. Det skjer en sentralisering av makt og regionale forskjeller er uønsket.

Det rapporteres om omfattende brudd på menneskerettighetene. Innskrenking av kvinners rettigheter fortsatte høsten 2022. Emiren beordret dommere til å implementere sharia fullt ut i strafferetten, og det har vært en rekke offentlige piskinger og ett tilfelle av offentlig henrettelse.

Det er ingen realistiske alternativer til Taliban. De facto myndighetene slår hardt ned på all opposisjon. Den IS-lojale gruppen ISKP har gjennomført flere selvmordsangrep rettet mot religiøse minoriteter og i særdeleshet shiamuslimer. Den humanitære situasjonen er fortsatt krevende. Ni av ti afghanere har usikker tilgang til mat.

Innhold

1 Innledning	6
2 Fra republikk til emirat	7
2.1 Emiren Haibatullah Akhundzada.....	7
2.2 Utviklingen går i konservativ retning.....	8
2.2.1 Sentralisering av makt og myndighet	9
2.3 Motsetninger innad i emiratet.....	9
3 Styresett, administrasjon og forvaltning	11
3.1 Taliban hadde «a government in waiting»	11
3.2 Religiøst skriftlærde og mullaer innsettes som ledere.....	12
3.3 Regionale forskjeller.....	12
3.4 Lovgivning og rettsapparat.....	14
3.4.1 Samarbeid mellom etterretningen GDI og moralministeriet MVPV.....	14
3.5 Oppbygging av og rekruttering til sikkerhetsstyrkene	15
4 Menneskerettigheter	16
4.1 Innføring av korporale sharia-straffer.....	17
4.1.1 Pisking og henrettelse	17
4.2 Forverret situasjon for kvinner og unge jenter	18
4.2.1 Kvinner fratras tilgang til høyere utdanning og arbeid	19
4.3 Situasjonen for enkelte grupper.....	20
4.3.1 Journalister	20
4.3.2 Sivilsamfunns- og menneskerettighetsaktivister	21
4.3.3 Personer med tilknytning til republikken	21
4.3.4 Hazaraer.....	22
4.3.5 Salafister	23
4.3.6 Familiemedlemmer	24
5 Sikkerhetssituasjonen	24
5.1 Politisk og militær opposisjon	25
5.1.1 Konfliktrelatert vold i nord med særlig fokus på Panjshir.....	26
5.2 ISKP.....	27
5.3 Har Afghanistan blitt base for internasjonal terrorisme?.....	28
6 Den humanitære og økonomiske situasjonen	29
6.1 Den økonomiske situasjonen og finansiering av staten.....	30
7 Referanser	32

1 Innledning

Taliban vant krigen mot republikken og de internasjonale styrkene. Siden august 2021 har Taliban hatt den militære kontrollen over Afghanistan og de facto styrt landet. Situasjonen for den afghanske sivilbefolkningen er krevende og det er lite som synes å gå i riktig retning – i hvert fall sett fra et vestlig og demokratisk ståsted. De fleste afghanere er lite optimistiske med tanke på fremtiden og mye peker i retning av at Taliban ikke har vunnet befolkningens tillit.

Talibans de facto myndighet er under press fra mange kanter. På den ene siden er vestlige land som er bekymret for brudd på internasjonale menneskerettigheter, og manglende representativitet i kabinett og forvaltning. På den andre siden opplever Taliban press fra ekstremistisk hold. Det hevdes at ISKP¹ har vind i seilene. I tillegg er det indre spenninger innad i Taliban, selv om bevegelsen fortsatt står samlet utad. Talibans regime er ikke anerkjent av noe land, heller ikke av land som har en verdensanskuelse beslektet med Taliban, slik som Saudi-Arabia og Pakistan. Dette er land som anerkjente deres styre sist de hadde makten, på 1990-tallet.

Det er vanskelig å få etterrettelig og verifiserbar informasjon om den generelle situasjonen og ikke minst om situasjonen for enkelte grupper og om enkelthendelser. Kildegrunnlaget er begrenset. Det er få nøytrale og uavhengige kilder som systematisk rapporterer om vold og overgrep mot sivilbefolkningen. Mørketallene kan derfor være høye og det er sannsynlig at det er hendelser rettet mot grupper eller enkeltpersoner som ikke rapporteres, særlig i rurale og avsidesliggende områder. Rapporterte saker er ofte vanskelig å tolke, det kan være uklårheter om så vel bakgrunnen for hendelsene og faktiske omstendigheter. Ytringsfriheten er under press og det rapporteres om vold og trusler mot lokale journalister og aktivister. Mange opererer under en betydelig grad av selvsensur. FN er til stede i landet og rapporterer regelmessig. Siste rapport fra FNs generalsekretær er datert 7. desember 2022.

Landinfo har ikke selv gjennomført informasjonsinnhentingsreiser til Afghanistan etter maktovertakelsen. I mars/april 2022 gjennomførte imidlertid Landinfo en reise til Pakistan med fokus på situasjonen i Afghanistan. I arbeidet med dette notatet har Landinfo innhentet oppdatert informasjon fra kilder som er orientert om utviklingen i Afghanistan. Det dreier seg om både afghanske og internasjonale kilder som er bosatt i landet, og kilder som følger situasjonen i Afghanistan tett fra utlandet. Kildene er anonymisert av hensyn til deres sikkerhet.

¹ ISKP (Islamic State Khorasan Province) er betegnelsen på IS-lojale grupper i Afghanistan. Afghanerne selv bruker hovedsakelig det arabiske akronymet Daesh

2 Fra republikk til emirat

Etter maktovertakelsen i august 2021 var det stor usikkerhet knyttet til Talibans evne til å styre landet. I likhet med forrige gang Taliban tok makten i landet, i 1996, proklamerte de også denne gangen Afghanistan som et islamsk emirat.

Fortsatt er mange sider ved Talibans styre uklare. Det er imidlertid ingenting som peker i retning av at Taliban ønsker en bredt sammensatt og representativ regjering, eller at de er villig til å delta i noen form for dialog om inkluderende styresett. Pashtunere utgjør den store majoriteten i maktposisjoner, både sentralt og lokalt, mens kvinner er så å si helt fraværende.

En analytiker (samtale desember 2022) beskriver de første par månedene etter maktovertakelsen som en «honeymoon». Det var før moralministeriet Ministry for the Propagation of Virtue and Prevention of Vice (MVPV) begynte å bry seg med lengden på menns skjegg og om kvinners hijab var tilstrekkelig anstendig. Presset mot taxi-sjåfører om at de ikke skulle kjøre kvinner som var uten mannlig ledsager, hadde ikke startet.

2.1 Emiren Haibatullah Akhundzada

Emiratet er organisert rundt den øverste leder, emiren. Ifølge Taliban er emiren valgt av Gud til å ha tilsyn med alle anliggender i staten og samfunnet. Emiratet skal sørge for at folket følger den rette vei, og emiren er veiviseren (Watkins 2022a). Etter at mulla Mansour ble drept i et droneangrep i 2016, har Haibatullah Akhundzada vært Talibans øverste leder og emir (Jackson 2018).

Emir Haibatullah viderefører profilen til den tidligere Taliban-lederen og grunnleggeren mulla Omar.² I likhet med mulla Omar holder også nåværende emir til i Kandahar. En annen likhet er at Haibatullah er skjult for offentligheten. Ingen uavhengige kilder har sett han, han møter aldri internasjonale organisasjoner eller diplomater, og det publiseres ikke bilder av han. Det er kun ett bilde som verserer i nasjonale og internasjonale medier, som er et udatert portrett der emiren bærer en hvit turban (Feraji 2022).

En afghansk TV-stasjon i eksil omtalte emiren som «the hidden leader». Afghanistan er eneste landet i verden hvor lederen for de som styrer landet, er skjult for offentligheten. Mange spør seg om dette er av sikkerhetsgrunner, eller om det er for å opprettholde en aura av mystikk rundt øverste leder (Feraji 2022).

² Mulla Omar var Afghanistans overhode forrige gang Taliban hadde makten, fra 1996 til høsten 2001.

Én av få offentlige opptredener etter maktovertakelsen, var i juli 2022. Emiren deltok da på en Loya Jirga³ i Kabul. Hovedbudskapet var at det er ideologi, ikke pragmatisme, som skal være ledestjernen til de facto myndighetene (Qazizai 2022).

2.2 Utviklingen går i konservativ retning

Den første tiden etter maktovertakelsen var det vanskelig å tolke signalene fra de facto myndighetene. Budskapet fra ulike fløyer var til dels motstridende og lite forpliktende. Da representanter for de facto myndighetene besøkte Oslo i januar 2022, ga de ingen forpliktende løfter (se Landinfo 2022a, s. 7-8).

Utviklingen i 2022 har vist at det er de konservative kreftene som har fått gjennomslag, og vunnet frem. Det er emiren og hans rådgivere som har det avgjørende ordet i viktige spørsmål, ifølge en afghansk journalist (samtale i Islamabad, mars 2022). Den formelle hovedstaden er fortsatt i Kabul, men det politiske tyngdepunktet er i Kandahar. Det første halve året etter maktovertakelsen var emiren lite synlig. Fra mars 2022 har stemmen hans blitt tydeligere. Det er åpenbart at han fører Afghanistan i en svært konservativ retning og han omgir seg med en liten gruppe konservative rådgivere som sitter utenfor kabinettet (UN Secretary-General 2022b).

Emirens makt er absolutt og det forventes lojalitet og lydighet overfor hans beslutninger. Dette skal bidra til enhet i en fragmentert og splittet nasjon. Talibanens grunnlegger, mulla Omar, la stor vekt på konsensus i viktige beslutninger. Dette prinsippet videreføres ikke av emir Haibatullah (Watkins 2022b, s. 4, 5). Skolegang for jenter utover 6. klasse er et eksempel i så måte. Flere toneangivende talibanere, blant annet i kabinettet, er tilhengere av utdanning for jenter, blant andre innenriksminister Sirajuddin Haqqani (Wolasmal 2023). Pragmatisk og reformvennlige krefter forsvarer kvinnens rett til utdanning. Blant disse er Sher Mohammad Abbas Stanekzai som var sentral i forhandlingene mellom USA og Taliban. Han mener at i henhold til islam, er utdanning obligatorisk for både menn og kvinner. Det finnes ingen religiøs begrunnelse for hvorfor kvinner ikke kan ta utdanning, ifølge Stanekzai (Wolasmal 2022). Likevel fattet emiren en beslutning om å utsette åpningen av ungdomsskoler og videregående skoler for jenter (Watkins 2022a). Beslutningen ble et vendepunkt, hvetebrodsgdagene var over og det ble tydelig at utviklingen gikk i en konservativ retning.

³ Loya Jirga er en samling av ulike stammeledere, samt etniske, religiøse og politiske ledere og lokalsamfunn. Slike råd er en gammel afghansk tradisjon som har blitt benyttet til å fatte viktige og grunnleggende beslutninger. Også presidentene Ghani og Karzai kalte sammen til Loya Jirga ved flere anledninger (Berg 2021).

2.2.1 Sentralisering av makt og myndighet

Selv om en beslutning er tatt i kabinettet, har emiren det avgjørende ordet. Han har ubegrenset makt og kan gjøre endringer som han mener er hensiktsmessig – både av strukturell og personalmessig karakter. Utnevnelser av viktige og strategiske posisjoner kommer fra Kandahar. Emiren utnevnte høsten 2022 guvernører i Balkh, Samangan og Baghlan for å få kontroll over toll-inntektene ved Hairatan grensestasjon i Balkh, samt kullgruvene i Samangan og Baghlan. Emiren trenger mye midler. Det er kostbart å være emir, blant annet fordi mange henvender seg til ham og tigger om penger (analytiker, samtale desember 2022).

Ifølge en analytiker (samtale desember 2022) har emiren utpekt små grupperinger av ulama⁴ i alle provinser. Disse har kontroll over blant annet utnevnelser på lokalt nivå, herunder dommere. Emiren etablerer i tillegg en egen enhet i alle provinser som skal følge med på de formelle strukturene, og rapportere tilbake til ham. Ordinære afghanere, selv de konservative på landsbygda, er bekymret for utviklingen. En del pashtunske stammer, særlig i sørøst, er utilfredse fordi de ikke inkluderes i lokale prosesser, slik det er tradisjon for i Afghanistan. Det er kun de aller mest konservative som aksepteres av emirens krets. Ikke-pashtunere har ingen mulighet til å bli inkludert i maktens sentrum. Emiren har formidlet klart til etterretningstjenesten, General Directorate of Intelligence (GDI), og moralministeriet MVPV, at de jobber for han. Dette indikerer ytterligere at regimet går i autoritær retning, og bidrar til at talibanere med en mer liberal grunnholdning har grunn til å være bekymret.

2.3 Motsetninger innad i emiratet

Selv om emirens makt ser ut til å være absolutt og utviklingen har gått i konservativ retning, er Taliban en sammensatt bevegelse med en rekke ulike skillelinjer. Taliban består av både konservative og mer liberale fraksjoner, men det går også skillelinjer mellom ulike stammer og regioner. I tillegg er det betydelige forskjeller mellom urbane og rurale Taliban, og mellom fotsoldatene som i stor grad er analfabeter, og de utdannede og skriftlærde. Det er også stor avstand mellom pragmatiske, politiske figurer, religiøst skriftlærde og kommandanter som har kjempet jihad i årevis (Siddique 2022).

Bildet er komplekst og skillelinjene til dels overlappende. Enkelte medlemmer av kabinettet, som justisministeren og ministeren for høyere utdanning, er inkludert i emirens krets (analytiker, samtale desember 2022). Det er derfor en overforenkling å peke på aksene mellom Kandahar og Kabul for å forklare motsetningene og spenningene i Taliban.

Det er ulike syn på samarbeid med og tilnærming til Vesten. Krefter i Taliban, blant annet utenriksminister Muttaqi samt forsvarsminister og sønn av mulla

⁴ Ulama er en skriftlærd mann, opplært i islamsk tradisjon og rettspraksis.

Omar, ønsker å bli anerkjent internasjonalt. De frykter isolasjon og at den konservative politikken, svekker landets omdømme. Andre deler av bevegelsen er kritiske til de som forhandlet i Doha, fordi de hadde direkte kontakt med utlendinger. De som åpner for kontakt med omverdenen, blir sett på med skepsis av emiren og hans krets som er lite mottagelige for kontakt med politikere, diplomater og skriftlærde utenfra, også fra andre, innflytelsesrike muslimske stater. «Kandahariene» mener at deres tolkning av islam er den beste og eneste riktige (afghansk journalist, samtale mars 2022).

Kvinnepolitikk er et område med åpen uenighet, men hvor de konservative kreftene har kommet seirende ut. Etter maktovertakelsen i september 2021, ble Noorullah Munir utnevnt som de facto utdanningsminister. De facto minister for høyere utdanning var Abdul Baqi Haqqani. Begge ministrene var uttalte forsvarere av jenters rett til skolegang og utdanning og begge mistet etter hvert jobbene (Jacinto 2023). Den 20. oktober 2022 ble konservative Neda Mohammad Nadeen utnevnt som de facto minister for høyere utdanning. «Kvinnen er å anse som mannens eiendom, hun er forpliktet til å tjene mannen - ikke ta utdanning», mener den nye de facto ministeren for høyere utdanning (Wolasmal 2022).

På tross av de indre uenighetene om viktige veivalg, synes samholdet i Taliban fortsatt å være relativt sterk. Det som forener bevegelsen, er at de har kjempet side om side, de har vunnet en krig, og islam er ledestjernen de styrer etter. Målet har hele tiden vært å reetablere emiratet som, ifølge deres verdensanskuelse, ble urettmessig fratatt dem høsten 2001. Talibans største moralske kapital er at de vant krigen mot utlendingene og deres «nikkedukker» i Kabul (Watkins 2022a). Taliban ønsker å bli behandlet som seierherrer – nå er deres tid kommet. De ønsker ikke ekstern innblanding, vil være sjef i eget hus og ha seg frabedt press, særlig fra Vesten (Qazizai 2022; Rubin 2022).

Det er høy bevissthet rundt at uenighet og splittelse, kan undergrave regimets makt. Talibanere har en religiøs forpliktelse til å adlyde lederen/emiren selv når de er uenig med ham. Det eneste unntaket er dersom lederen handler på en måte som bryter med islamske prinsipper (Jacinto 2023; Siddique 2022).

Likevel pekes det på at intern splittelse antagelig er den største trusselen mot Taliban. Zalmay Khalilzad er opprinnelig afghaner og amerikanske diplomat. Han ledet USAs forhandlinger i Doha med Taliban og har fortsatt gode kontakter i Taliban. Ifølge diplomaten (som sitert i Jacinto 2023) er det stor intern motstand mot beslutningen om at kvinner ikke skal kunne arbeide for hjelpeorganisasjoner. Forsker ved PRIO, Kristian Berg Harpviken (som sitert i Christensen & Ismaeli 2022) hevder at intern uenighet i Taliban er tydeligere nå enn på 1990-tallet. Flere har åpent gitt uttrykk for at de er uenig i forbudet mot utdanning for jenter. Ifølge kilder som NRK-reporter Yama Wolasmal (2023) har vært i kontakt med, er makthaverne i Afghanistan «på gli». Dekretene som forbyr kvinner jobb og

utdanning, skal reverseres. Det vil ikke skje umiddelbart, men i løpet av våren, hevder reporterens kilder. Andre mener at det er lite sannsynlig.

3 Styresett, administrasjon og forvaltning

Da Taliban tok makten i august 2021, overtok de i all hovedsak republikkens administrasjon og struktur, både på sentralt og lokalt nivå. De facto myndighetene gjorde raskt endringer og fjernet institusjoner som var opprettet for å beskytte menneskerettigheter og demokratiske institusjoner. Blant annet ble Ministry of Women's Affairs lagt ned. Lokalene ble benyttet til det nyetablerte moralministeriet, MVPV. Folkevalgte organ som parlamentet, ble også lagt ned. Ifølge forsker Arne Strand benytter de Loya Jirga til å rådføre seg med folket (Afghanistan Week 2022).

En annen endring som raskt ble gjort, var oppløsningen av den grunnlovfestede menneskerettighetskommisjonen, Afghanistan Independent Human Rights Commission (AIHRC). Kommisjonen ble oppløst kort tid etter maktovertakelsen, og mange av medarbeiderne er i eksil, blant annet den kvinnelige lederen, usbekiske Shaharзад Akbar. Også andre statlige institusjoner som High Council for National Reconciliation og Independent Election Commission (IEC), er lagt ned. Taliban argumenterer delvis med at det ikke er rom for disse i budsjettet, men også med at det ikke lenger er behov for disse institusjonene (Al Jazeera 2021; VOA Afghan Service 2022). Verken menneskerettigheter, valg eller forsoning står høyt på Talibans dagsorden.

3.1 Taliban hadde «a government in waiting»

I årene etter at de mistet makten i 2001, har Taliban først og fremst hatt fokus på krigføring. Samtidig med at Taliban var en militant opprørsgruppe, har de gjennom en årrekke også bygget opp en skyggeadministrasjon. Utviklingen av skyggestrukturer ble viktig det siste tiåret før maktovertakelsen. Mulla Omars etterfølger, mulla Akthar Mansour, får av analytikere æren for å ha endret Taliban fra å være en militant opprørsgruppe til å bli en politisk bevegelse og «a government in waiting» (Jackson 2018, s. 7-10).

Da Taliban overtok makten i august 2021, hadde de allerede en skyggeadministrasjon på plass i alle landets provinser og på sentralt nivå. Den sentrale skyggeadministrasjonen hadde de fleste funksjonene som en stat har. Det var parallellstrukturer til myndighetsapparatet med både sivile og militære funksjoner, inkludert domstoler. Den siste utgaven av Talibans regelverksbok, Code of Conduct, er fra 2010. Den beskriver styringsstrukturer og hvilken myndighet og oppgaver som skal ligge til rollen som provins- og distriktsguvernør. Code of Conduct gir også anvisning om hvordan representanter for Taliban skal opptre

overfor sivilbefolkningen, hvordan de skal behandle fanger og de som tilhører «opposisjonen» (Clark 2011; Jackson 2018).

Før maktovertakelsen hadde Taliban full kontroll i en del distrikter. Ifølge en internasjonal kilde (epost 2021) kontrollerte Taliban 28 distrikter, inkludert distriktssentrene, ved utgangen av 2020. I løpet av første halvår 2021 økte antallet til 150 distrikter. I disse distriktene var Taliban utøvende myndighet og styrte i tråd med deres forståelse av sharia. Det var betydelige geografiske forskjeller på hvordan sharia ble praktisert og tilpasningen til lokale forhold var stor (Ali, Sadat & Bleuer 2019).

3.2 Religiøs skriftlærde og mullaer innsettes som ledere

Etter maktovertakelsen ble lederne i ministeriene og andre statlige virksomheter erstattet av et nytt lederskap. Det er nå mullaer og religiøs skriftlærde som leder både universiteter, ministerier og som har ledende posisjoner på lokalt nivå. En del av de som arbeidet for republikken, flyktet etter maktovertakelsen. Enkelte medarbeidere, blant annet på passkontorene, er oppsagt på grunn av korrupsjon (afghansk analytiker, epost desember 2022).

De fleste tjenestemenn under republikken vendte imidlertid tilbake til arbeidet og tjenestegjør nå under Talibans ledelse. Taliban er avhengig av byråkrater med teknisk ekspertise og kompetanse (Watkins 2022a). Bildet kan imidlertid være annerledes i provinsene fordi det er flere fotsoldater som må absorberes i emiratet.

Det er nesten umulig å bli ny-rekruttert inn i offentlig forvaltning for de som ikke er talibanere. Ifølge en analytiker (samtale desember 2022) har etterretningstjenesten GDI beholdt noen av personene som jobbet for republikkens etterretning, særlig de med teknisk kompetanse. I innenriksministeriet derimot, er medarbeidere fra republikkens tid under press, og tidligere medarbeidere er erstattet av talibanere og personer fra Haqqani-nettverket.

3.3 Regionale forskjeller

Afghanistan er et sammensatt land og det er store forskjeller mellom ulike provinser og regioner. Tradisjonelt har representanter for ulike regimer vært fleksible og tilpasset seg lokale forhold og lokal kultur. I tråd med afghansk tradisjon, løses tvister og forhandlinger via personlige nettverk og forbindelser. Tradisjonelle strukturer på lokalt nivå brukes aktivt til å løse konflikter (Watkins 2022a).

Også dette er under press nå. Ifølge en velinformert analytiker (samtale desember 2022) er de facto myndighetene fortsatt preget av tankesettet de hadde som opprørsgruppe. Det legges mindre vekt på lokal forankring og lokal kunnskap. De som utnevnes til posisjoner, flyttes regelmessig rundt. Den ideologiske

bakgrunnen for dette er at de skal operere fritt for bindinger til familie og annet nettverk. Det er imidlertid ulike oppfatninger om dette. Forsker Arne Strand (seminar, Afghanistan Week 2022) mener at i motsetning til forrige gang Taliban hadde makten, rekrutteres nå blant annet provinsguvernører lokalt. På 1990-tallet hadde ikke guvernørene lokal forankring og det var stor grad av rotasjon.

Når nye direktiver og dekreter kunngjøres, gjelder disse for landet som helhet. Tidspunktet og grad av implementering av nye dekreter, varierer. Det gjelder særlig dekreter som omhandler kvinners bevegelsesfrihet, bruk av mahram (mannlig ledsager) og grad av tildekking. Det synes å være et mønster at dekretenes håndheves mildere i Kabul og såkalte «liberale» områder, enn i mange av provinsene. I Kabuls gater er det kvinner uten heldekkende burka og uten mannlig ledsager (Rubin 2022). Mye avhenger av hvor nidkjære lokale grener av moralministeriet MVPV og etterretningstjenesten GDI er, samt holdningene til toneangivende religiøse ledere (analytiker, samtale desember 2022).

Siste tids utvikling viser at det er viktig å vise lojalitet og lydighet til emiren og hans krets, for å beholde egen posisjon. Områdene der kvinner hadde en viss bevegelsesfrihet uten mahram og jenter kunne fullføre videregående skolegang, er under press (TOLO News 2022). I september 2022 var jenteskoler på videregående nivå stengt i 24 av 34 provinser (UN Human Rights Council 2022). Slike forskjeller er uønsket. Forrige guvernør i Balkh, Qudratullah, og andre provinsguvernører som tillot videregående skolegang for jenter, har blitt fratatt embetet. I desember 2022 bekreftet flere kilder (som gjengitt i Afghan Witness 2022a) at jenteskolene i provinsen Balkh var stengt og kvinnelige lærere bedt om å forbli hjemme.

Stammeledere i sørøst, som tradisjonelt har hatt stor påvirkning og makt, kommer i skyggen av religiøse ledere og skriftlærde som har gode kontakter inn til makteliten i Kandahar. I Paktia-provinsen åpnet videregående skoler for jenter den 8. september 2022, men etter kun to dager ble skolene stengt av de facto myndighetene (UN Secretary-General 2022b, s. 8).

Mens det tidligere har vært slik at makthaverne har tilpasset seg lokale forhold, er det nå motsatt; Taliban forventer at lokal kultur tilpasser seg dem, ifølge en analytiker (samtale desember 2022). Dette fører til frykt innad i bevegelsen. Lokale representanter for de facto myndighetene vegrer seg for å bryte tradisjonelle og kulturelle normer – de forstår at dette ikke kan vare i det lange løp, og at det er vanskelig å styre Afghanistan uten legitimitet og støtte i befolkningen. Det er mulig å ignorere utlendingene, men ikke egen befolkning, hevder analytikeren.

3.4 Lovgivning og rettsapparat

Taliban har etablert et islamsk emirat som skal styre i tråd med islamsk lov og afghanske verdier, uten at det er presisert hva dette konkret innebærer (Watkins 2022a). De facto myndighetene har gjort det klart at republikkens grunnlov og lovgivning ikke lenger er gjeldende rett. Emiratet lener seg på rettsvitenskap slik den er definert i hanafi-lovskolen. Sharia og hanafi-lovskolen, slik disse tolkes og forstås av Taliban, er gjeldende rett i Afghanistan, også for shiamuslimer. Uansett hvilken problemstilling som reises, søker Taliban løsningen i islam (afghansk jurist, digitalt møte 2022).

Hovedstrukturen på republikkens domstolsapparat er ikke endret, med unntak av at særdomstolene er lagt ned. De facto myndighetenes domstoler skal i prinsippet være operative, men en del steder er likevel ikke domstolene i aktiv drift. Dommere fra republikkens tid er avskjediget, og Taliban har i stedet utnevnt dommere fra egne rekker. Det er utelukkende personer med religiøs utdannelse som utnevnes, kvinner kan ikke ha embete som dommer. De facto Ministry of Justice opplyser (som gjengitt i UN Secretary-General 2022b, s. 3) at det pågår en prosess med å utnevne og fornye bevillinger til advokater.

Offisielt benevner Taliban sin regjering som en interimregjering, antagelig i påvente av en ny grunnlov som skal danne grunnlaget for en permanent regjering. Talibans talsmann Zabiullah Mujahid skal i oktober 2022 ha uttalt at de facto myndighetene er i gang med å utarbeide en ny grunnlov. Det foreligger ikke informasjon om status i arbeidet (UN Secretary-General 2022b, s. 2). Det er ikke avklart om emiratet kommer til å utarbeide et kodifisert lovverk. Dersom så ikke skjer, blir Talibans emirat det eneste landet i verden som ikke har et skriftlig vedtatt lovverk, men som baserer rettspleien på dommerens anvendelse av fiqh (islamsk rettsvitenskap), ifølge forsker Torunn Wimpelmann (Afghanistan Week 2022)

Det er betydelig grad av uforutsigbarhet og liten rettssikkerhet relatert til behandling i domstolene. Det gjelder særlig i saker som involverer kvinner. Ifølge FNs generalsekretær rapporteres det om dommere som nekter å vurdere anklager fra kvinner, og henviser familierettslige problemer til tradisjonell konfliktløsning (UN Secretary-General 2022a, s. 3).

3.4.1 Samarbeid mellom etterretningen GDI og moralministeriet MVPV

Taliban har, som tidligere nevnt, etablert en egen etterretningsenhet, General Directorate of Intelligence (GDI). Den ledes av tidligere Guantanamo-fange Abdul Haq Wasiq. GDI fokuserer primært på interne forhold som sivilsamfunnsaktivister og journalister (Rahmani & Butler 2022).

GDI er foreløpig en lite profesjonell organisasjon som ikke har oversikt over befolkningen. Det er samarbeid og tette bånd mellom MVPV og GDI, særlig i de

store byene. MVPV er til stede i alle store moskeer og følger med på hvem som deltar i bønn (analytiker, samtale desember 2022). MVPV har ikke en egen politistyrke, og de har heller ikke myndighet til å foreta arrestasjoner, slik som moralpolitiet i eksempelvis Iran. Det kan være vanskelig å vite om de kommer med anbefalinger eller påbud. Selv om MVPV primært skal gi råd, er det rapporter om vilkårlige arrestasjoner og mishandling av personer som anklages for overtredelser. Det kan dreie seg om butikkeiere som tillater kvinner uten ledsager, kvinner uten mahram eller barberere som trimmer skjegget til menn (UN Secretary-General 2022b, s. 8).

3.5 Oppbygging av og rekruttering til sikkerhetsstyrkene

En prioritert oppgave for Taliban er å bygge opp og profesjonalisere egne væpnede styrker. Det rapporteres at Talibans naboer er overrasket over prioriteringen, sett hen til den elendige økonomiske situasjonen i landet (Siddique 2022). Oppbygging av så store sikkerhetsstyrker kan oppfattes som en trussel av nabolandene. Det kan være vanskelig å forstå hvorfor Taliban skal ha behov for et så stort sikkerhetsapparat. Ifølge en analytiker (samtale desember 2022) kjennetegnes Taliban av «a mindset of permanent jihad». Det er mer nærliggende at Taliban benytter sine militære kapabiliteter mot interne fiender, enn mot naboland.

Det har vært aktiv rekruttering for å bygge opp sikkerhetsstyrker. Nesten ukentlig uteksamineres nye rekrutter. Det hevdes at 150 000 og 200 000 er rekruttert til henholdsvis hær og politi. Det er foretatt en rekke utnevnelser til flyvåpen og andre grener i sikkerhetsapparatet etter at forsvarsminister Yaqoub besøkte Kandahar. De facto myndighetene hevder at kvinner rekrutteres ved behov (UN Secretary-General 2022a, s. 3; 2022b, s. 3).

Taliban hadde mange fotsoldater da de tok makten i landet i august 2021. En betydelig andel av disse hadde brukt store deler av livet til å bekjempe den militære internasjonale tilstedeværelsen og republikken. Fotsoldatene hadde lidd store tap, mange hadde mistet nære familiemedlemmer eller blitt såret selv. En pakistansk analytiker opplyste til Landinfo (samtale mars 2022) at Taliban ikke har behov for mange av sine tidligere fotsoldater. Fotsoldatene og deres familier på sin side forventer at de nå skal tilgodeses for innsatsen, og få noe tilbake fra bevegelsen de har kjempet for. Arbeidsledighetene i Afghanistan er svært høy og det er få muligheter for å livnære seg. En utfordring for Taliban er i dag å gi disse muligheter innenfor emiratets rammer. Det er grunn til å tro at mange ønsker å bli en del av Talibans sikkerhetsapparat. En viktig grunn, i tillegg til at de får lønn, er at de da får tilgang til våpen. En analytiker (samtale desember 2022) mener det er liten forståelse for at våpen tilhører staten og ikke den enkelte soldat, og våpen er viktig for deres identitet.

I konflikten sine siste fase sluttet flere tusen krigere seg til Taliban-bevegelsen. I Afghanistan er det aksept for å skifte side og alliere seg med den part som til enhver tid fremstår som sterkest. I løpet av våren/sommeren 2021 ble det klart at de internasjonale styrkene skulle trekke seg ut, og det var usikkert hvor lenge statsbyggingsprosjektet/republikken ville beholde makten.

Det er ikke nødvendigvis tidligere fotsoldater som rekrutteres til Talibans nyopprettede sikkerhetsstyrker. Mens Taliban før maktovertakelsen hadde flere fotsoldater enn våpen, er situasjonen i dag en helt annen. Taliban har overtatt svært mye utstyr fra de internasjonale styrkene og republikkens sikkerhetsstyrker, blant annet helikopter, fly, pansrede biler og til dels høyteknologiske våpen (BBC News 2021). Uten teknisk vedlikehold vil utstyret raskt forringes. Taliban har behov for personell som kan bruke og vedlikeholde utstyret, og som kjenner teknologien. Det er, ifølge FN, en del personer med slik teknisk og spesialisert kompetanse som har blitt del av Talibans sikkerhetsapparat. Det rapporteres også om at personell av lavere rang fra forrige regime har sluttet seg til Taliban, først og fremst av økonomiske grunner (UN Secretary-General 2022a, s. 3).

Enkelte grupper er særlig attraktive, og det gjelder eksempelvis piloter. Taliban forsøker å bygge opp et fungerende luftforsvar, men trenger maskiner og personell. Det synes som mange av pilotene forlot Afghanistan under og etter maktovertakelsen, men det er ikke gitt at de får anerkjent utdannelsen eller får arbeidstillatelse som pilot i landet de har søkt tilflukt i. Taliban forsøker å motivere pilotene som forble i landet, til å jobbe for dem. De har lyktes i å rekruttere enkelte, og det skal være i overkant av 30 piloter som jobber for Talibans regime. Pilotene sier at de ikke har blitt truet av Taliban (SIGAR 2022, s. 79).

4 Menneskerettigheter

Rett etter maktovertakelsen signaliserte de facto myndighetene at de, i større grad enn forrige gang de satt ved makten, skulle respektere befolkningens menneskerettigheter. Slik har det ikke gått. Afghanernes grunnleggende rettigheter er sterkt begrenset, særlig for unge jenter og kvinner.

Den nyopprettede menneskerettighetsorganisasjonen Rawadari⁵ (2022) har dokumentert rundt 630 utenomrettslige og målrettede drap i perioden fra august 2021 til november 2022 i fire av landets provinser: Nangarhar, Kandahar, Panjshir og Sar-e Pol. Ifølge Rawadari er forekomsten av menneskerettighetsbrudd og målrettede drap høyest i disse fire provinsene, og særlig høye er tallene i Kandahar med 320 drap. De drepte er blant annet tidligere sikkerhetspersonell,

⁵ Organisasjonen ledes av Sharzad Akbar, tidligere direktør for menneskerettighetskommisjonen AIHRC (Rawadari u.å.).

stammeledere, salafister og personer med tilknytning til National Resistance Force (NRF).

Det er uklart hvem som står bak drapene, men det er et faktum at Taliban ikke har tatt tilfredsstillende skritt for å identifisere og arrestere gjerningspersonene. Rawadari (2022) antyder derfor at de facto myndighetene kan være involvert og støtte drapene.

4.1 Innføring av korporale sharia-straffer

CNN meldte den 15. november 2022 at emir Haibatullah hadde beordret dommere til å implementere sharia fullt ut i strafferettspleien. Dommere er pålagt å anvende hudud og qisas når vilkårene under sharia er til stede.⁶ Det åpner for fysiske avstraffelser som offentlige henrettelser, amputasjoner og pisking (Akbarzai, Kakar & Mogul 2022; UN Secretary-General 2022b, s. 3). Før 15. november hadde ikke de facto myndighetene benyttet slike straffemetoder og det var ulike syn i Taliban om bruk av straffene. De såkalte hardlinerne vant åpenbart frem (Gannon 2021).

4.1.1 Pisking og henrettelse

Etter 15. november er det rapportert om offentlige piskinger i en rekke provinser, blant annet i Takhar, Badakshan, Logar og Laghman. Piskingen skjer på offentlige steder som fotballstadioner eller moskeer, med flere hundre tilskuere til stede (Afghan Witness 2022b). Nyhetsmedier (Faiez 2022b) meldte at 27 personer, hvorav 18 menn og 9 kvinner, ble pisket den 8. desember i Parwan-provinsen som straff for blant annet utroskap, tyveri og narkotikaforbrytelser.

Det fremgår av materialet til Afghan Witness (2022b) at både kvinner og menn dømmes til pisking, med en overvekt av menn. Kvinner dømmes hovedsakelig for moralske forbrytelser og for ikke ha overholdt Talibans reguleringer om bruk av hijab og mannlige ledsager (mahram). I Badakshan skal en mann og en kvinne ha blitt dømt til 30 piskeslag for å ha snakket sammen på telefonen. De ble dømt for å ha en umoralsk relasjon utenfor ekteskapet. I tillegg til moralske forbrytelser, dømmes menn til pisking som følge av tyveri.

Den 7. desember 2022 kunngjorde de facto myndighetene at en mann som var dømt for mord, skulle henrettes offentlig. Dette var første henrettelsen etter maktovertakelsen. Henrettelsen, som fant sted i Farah-provinsen, skjedde ved at

⁶ I islamsk strafferett viser hudud til forbrytelser som er krenkelse av Allahs grenser. Straffene er derfor bestemt av Allah selv og er konkret beskrevet i de hellige skriftene. I slike forbrytelser er det ikke rom for å velge straffeform eller omfanget av straffen. Straffene er kroppslige avstraffelsesmetoder som henrettelse, pisking og amputering av lemmer. Ved mord åpner Koranen for at offerets familie kan velge mellom gjengjeldelse eller kompensasjon (qisas) (Vogt 2022).

offerets far skjøt. En rekke høytstående Taliban-tjenestemenn var til stede på stadion, antagelig som et signal til omverdenen om at Taliban står samlet, også i en så kontroversiell sak (Murphy & Farzan 2022; UN News 2022).

Felles for hendelsene som er rapportert etter 15. november 2022, er at det skal være forbud mot å fotografere eller ta lydopptak fra de offentlige avstraffelsene. Overtredelse av forbudet straffes hardt. Dermed er det lite tilgjengelig informasjon og bildemateriale, noe som vanskeliggjør arbeidet med å verifisere hendelsene. Taliban sender ut motstridende signaler her. På den ene siden kommuniserer de åpent om at de implementerer hudud-straffer, og befolkningen inviteres til å overvære avstraffelsene. Samtidig innser de facto myndighetene at det vil være til skade for deres internasjonale omdømme dersom bilder eller opptak spres (Afghan Witness 2022b).

4.2 Forverret situasjon for kvinner og unge jenter

Full kjønnssegregering er en viktig føring som de facto myndighetene styrer etter. For at kvinner skal ha tilgang til ulike arenaer utenfor eget hjem, forutsettes fullstendig adskillelse mellom menn og kvinner. Kravet om kjønnssegregering slår inn når et jentebarn kommer i puberteten.

Siden maktovertakelsen har det vært en kontinuerlig forverring av situasjonen for kvinner og jenter. Etter mars 2022 akselererte utviklingen med innskrenking av kvinners rettigheter og bevegelsesfrihet. Det gjelder adgang til skole og utdanning, helse og arbeid, samt retten til å ytre seg og oppholde seg i det offentlige rom uten mannlig ledsager. Kvinner i fengsel soner under dårlige helsemessige og sanitære forhold. Mange afghanske kvinner utsettes for vold i hjemmet. Dette er et strukturelt problem, uavhengig av hvem som sitter med makten. Kravet om mahram gjør det ekstra vanskelig for kvinner å søke hjelp og få tilgang til tjenester. Lovgivningen som kriminaliserte vold mot kvinner, er opphevet og krisesentrene er stengt (UN Human Rights Council 2022, s. 5). FNs spesialrapportør for menneskerettigheter i Afghanistan, Richard Bennett oppsummerer situasjonen slik (2022, s. 3, 4):

In no other country have women and girls so rapidly disappeared from all spheres of public life, nor are they as disadvantaged in every aspect of their lives.

Innskrenkinger i kvinners rettigheter fortsatte høsten 2022 og ble begrunnet med at kravet om segregering og riktig bruk av hijab (tildekning) ikke ble respektert. Den beste formen for hijab er, ifølge toneangivende representanter i Taliban, at kvinnen ikke forlater sitt hjem med mindre det er strengt nødvendig (Clark & Rahimi 2022).

Ifølge et dekret som ble annonsert 27. mars 2022 skulle parker være kjønnssegregerte. Ifølge nyhetsmedier, blant annet Radio Free Europe (2022b) hadde kvinner tilgang til parker fra søndag til tirsdag, mens menn kunne benytte parkene fra onsdag til lørdag. Det var ikke unntak for familier. Den 10. november 2022 kom ytterligere begrensninger (Radio Free Europe 2022a). Moralministeriet MVPV besluttet at kvinner ikke lenger skulle ha noen tilgang til offentlige parker, treningsentre og badehus. En stor andel av afghanske familier har mangelfulle sanitære forhold; de mangler varmt vann og mulighet til å bade i eget hjem. Mange kvinner har derfor benyttet badehusene for å opprettholde personlig hygiene, en mulighet som nå fratas dem.

Hvilke reaksjoner kvinner som anholdes fordi de ikke har mahram, utsettes for, avhenger av hva etterretningstjenesten GDI og moralministeriet MVPV følger opp. Kvinnene kan holdes i arrest inntil 48 timer, og blir deretter formanet om ikke å gjenta «forbrytelsen». Ettersom det er mannen som skal ha kontroll over familiens kvinner, rettes eventuelle trusler normalt mot kvinnens mannlige familiemedlemmer (analytiker, samtale desember 2022).

4.2.1 Kvinner fratas tilgang til høyere utdanning og arbeid

Frem til desember 2022 hadde jenter tilgang til høyere utdanning. Antallet jenter som studerte, hadde imidlertid falt kraftig blant annet fordi det var få kvinnelige lærere. Foreldre ser heller ikke noen mulighet for at jentene skal kunne bidra økonomisk. Det er stor fattigdom, og det synes å være tendens i retning av at jenter giftes bort i svært ung alder (Sabawoon 2022; UN Human Rights Council 2022, s. 4, 5).

Den 20. desember 2022 kunngjorde de facto minister for høyere utdanning, Neda Mohammad Nadeen, at universiteter stenges for kvinner (Noori 2022). Forbudet trådte i kraft umiddelbart, og allerede dagen etter kunngjøringen ble kvinner hindret i å ta seg inn på universitetsområdet av væpnede vakter (Christensen & Ismaeli 2022). Ministeren begrunnet dekretet med at kvinner ikke fulgte instruksjonene om hijab. «De kledde seg som om de skulle i bryllup», hevdet han, og de fulgte heller ikke påbudet om mahram. Videre mente ministeren at en rekke fag, deriblant ingeniørfag og landbruksfag ikke passer for kvinnelige studenter og er i strid med afghansk kultur (AFP 2022). Forbudet gjaldt også for private universitet og utdanningsinstitusjoner (Afghan Witness 2022a).

Det har vært protester etter at forbudet ble annonsert, blant annet i Nangarhar-provinsen. Enkelte mannlige studenter har demonstrert i solidaritet med sine kvinnelige medstudenter (Wolasmal 2022). En internasjonal kilde (epost 2023) hevder imidlertid at omfanget av protestene var begrenset og dårlig koordinert. De facto myndighetene utplasserte sikkerhetsstyrker rundt universitetene og offentlige rom for å forebygge protester.

Den 24. desember 2022 kunngjorde de facto myndighetene forbud mot at kvinner kan arbeide for humanitære hjelpeorganisasjoner (Farzan, Sadid & FitzGerald 2022). Forbudet ble begrunnet med at de facto myndighetene hadde mottatt klager på kvinnenens klesdrakt (hijab), og at de på en upassende måte hadde blandet seg med mannlige ansatte på arbeidsplassen (internasjonal kilde, epost 2023).

4.3 Situasjonen for enkelte grupper

Menneskerettighetssituasjonen for enkelte grupper, blant annet journalister, sivilsamfunnsaktører og menneskerettighetsforkjempere er vanskelig og handlingsrommet begrenset. Kritikk mot de facto myndighetene tolereres ikke og de bruker tøffe virkemidler for å slå ned motstand. Fryktkulturen har slått rot, afghanere holder en lav profil med redusert aktivitet, og selvsensur er utbredt.

Det totale omfanget av arrestasjoner og drap er vanskelig å anslå, ettersom det antas at det kan være mørketall. Etter maktovertakelsen ble det rapportert om en rekke drap og forsvinninger. I perioden fra 17. august til 13. november 2022 registrerte FN 75 målrettede drap, en nedgang på 53 prosent sammenlignet med samme periode i 2021 (UN Secretary-General 2022b, s. 4).

Nedenfor belyses situasjonen for enkelte grupper. Redegjørelsen er ikke uttømmende, og det fokuseres primært på situasjonen i siste halvår 2022.

4.3.1 Journalister

Det er fortsatt lokale journalister som opererer i Afghanistan, men rommet for ytringer er begrenset. Talibans etterretning, GDI, beordret i januar 2022 afghanske medier om å avstå fra å publisere «falske nyheter og grunnløse rykter». Ifølge informasjon innhentet fra medieorganisasjonen Committee to Protect Journalists (CPJ) trenger både afghanske og utenlandske journalister akkreditering fra Taliban for å kunne arbeide i landet (Rahmani & Butler 2022).

Taliban tolerer ingen kritikk – verken innenfra eller utenfra. Kun et fåtall internasjonale reportere og analytikere besøker landet, og de har krevende arbeidsforhold. Direktøren for TOLO News uttalte på Twitter (som gjengitt i UN Secretary-General 2022b, s. 8) at han ikke lengre kunne arbeide i Afghanistan, og han hadde ved flere anledninger blitt truet og arrestert. Vilkaarlige arrestasjoner og internering skaper frykt og selvsensur. Journalister er smertelig klar over at det er mange «red lines», og at selvsensur blant journalister har blitt utbredt. I oktober ble nettsidene til to mediebedrifter, Zawia News og Hasht-e-Subh, stengt. I løpet av en tre måneders periode høsten 2022 har FN registrert sju tilfeller av vilkaarlige arrestasjon og fire tilfeller av mishandling og trusler mot journalister (UN Secretary-General 2022b, s. 8).

Antallet utøvende journalister har sunket drastisk etter maktovertakelsen, og det gjelder særlig kvinnelige journalister. Undersøkelser foretatt av UN Women (som gjengitt i UN Secretary-General 2022b, s. 8) viser at mediehus foretrekker å beholde menn fremfor kvinner fordi de frykter reaksjoner og nedstenging ved å utfordre de facto myndighetene. Det kommer signaler fra Kandahar om at flere restriksjoner rettet mot mediehusenes aktivitet kan være på vei (Amu TV 2022).

4.3.2 Sivilsamfunns- og menneskerettighetsaktivister

Handlingsrommet for sivilsamfunnsaktivister og menneskerettighetsforkjempere blir stadig mindre, og deres aktivitet møtes med mistenksomhet. Det rapporteres om at etterretningstjenesten GDI står bak vilkårlige arrestasjoner. Frykten fører til mindre aktivitet og selvsensur (UN Secretary-General 2022a, s. 8). Det kan forklare at det høsten 2022 rapporteres om færre hendelser som involverer sivilsamfunns- og menneskerettighetsaktivister. I løpet av en tre måneders periode høsten 2022 har FN dokumentert sju tilfeller av vilkårlig arrestasjon og internering og seks tilfeller av mishandling og trusler mot sivilsamfunnsaktører og menneskerettighetsforsvarere (UN Secretary-General 2022b, s. 7, 8).

4.3.3 Personer med tilknytning til republikken

To dager etter maktovertakelsen 17. august 2021, kunngjorde Taliban at alle som hadde arbeidet for republikken skulle få amnesti. I den første tiden etter maktovertakelsen ble det rapportert om flere tilfeller av drap og bortføringer av tidligere sikkerhetspersonell (ANSF). De fleste drapene var utenomrettslige henrettelser og ble begått under straffefrihet. Taliban-tjenestemenn (som gjengitt i Rubin 2022) hevdet i september 2022 at 17 personer var under etterforskning for å ha hevnet seg på personer som jobbet for republikken. Antagelig er det en betydelig andel drap og overgrep som ikke rapporteres, fordi familiemedlemmer frykter reaksjoner. FN registrerte 160 utenomrettslige drap på tidligere ANSF og republikkens tjenestemenn i perioden fra 15. august 2021 til 15. juni 2022 (United Nations High Commissioner for Human Rights 2022).

Lokale, myndighetsvennlige militser som Afghan Local Police (ALP) og Khost Protection Force, ble etablert for å holde Taliban ute av lokalsamfunn. Slike militser hadde god kunnskap om lokale forhold og god lokal tilknytning, men opptrådte ofte med stor brutalitet. Tidligere politisjef i Kandahar, general Abdul Raziq og hans menn, gjorde seg skyldig i en rekke overgrep. Ofrene er personer som har opplevd mishandling, arrestasjoner, eller de har mistet nære familiemedlemmer. Nå ønsker ofrene hevn mot de som sto bak uretten. Raziq tilhørte Achakzai-stammen og det hevdes at de nå er gjenstand for hevn fra Nurzai og andre stammer som Raziq aksjonerte mot (Rubin 2022).

Slik Landinfo forstår informasjonen, dreier brorparten av sakene seg om privat/politisk hevn. I slike tilfeller er det vanligvis ikke en forutgående rettssak

eller megling. Avgjørende er hvilken posisjon offer og gjerningsperson har hatt, relasjonen mellom disse, hvem de har angitt, hva de har gjort og hvem de har torturert eller tatt livet av – eller er beskyldt for å ha tatt livet av.

Det er vanskelig å anslå om represalier mot tidligere sikkerhetspersonell og tjenestemenn vil avta etter hvert som tiden går. Men det kan synes som omfanget av slike rapporterte drap og overgrep er nedadgående. Ifølge en afghansk analytiker (epost 2022) synes omfanget av hevnaksjonene å ha blitt mindre de siste månedene. UNAMA har registrert ni utenomrettslige drap i løpet av en tre måneders periode høsten 2022. I tillegg har UNAMA registrert fem tilfeller av tortur og 29 vilkårlige arrestasjoner utført av de facto myndighetene mot republikkens tjenestemenn og sikkerhetspersonell (UN Secretary-General 2022b, s. 7).

Mange som var tilknyttet republikkens sikkerhetsapparat, holder nå en lav profil og har en sivil jobb. Enkelte flytter rundt i landet for å unngå reaksjoner. Kabul er en stor by der det er lettere å forsvinne i mengden enn i andre deler av landet hvor aksent og utseende kan avsløre at vedkommende er utenfra (analytiker, samtale desember 2022).

Når det gjelder sivilt ansatte på lavt nivå, er det lite som tyder på at de er utsatt for reaksjoner fra de facto myndighetene eller andre. Unntaket er dommere, vitner eller påtalemyndighet. Det kan være tilfeller av privat hevn rettet mot disse. En annen kategori som kan være utsatt for reaksjoner, er personer som har begått økonomisk utroskap og grov korrupsjon. De som er i besittelse av informasjon om hva enkeltindivider eller enkelte grupper har gjort, eller hvem de har samarbeidet med, kan i enkelte tilfeller utsettes for reaksjoner (analytiker, samtale desember 2022).

Mange av de som hadde høye posisjoner under republikken, har forlatt landet. En del ble evakuert, mens andre kom seg ut på annen måte. Enkelte valgte imidlertid å forbli i hjemlandet (se Landinfo 2022b). En av dem var tidligere parlamentsmedlem Mursal Nabizada. I januar 2023 ble hun drept av væpnede menn som tok seg inn i hjemmet hennes i Kabul. Det er uklart hvem som står bak ugjerningen (BBC News 2023).

4.3.4 Hazaraer

Det foreligger ikke informasjon om at Taliban offisielt bekjenner seg til en uttalt anti-shia ideologi, men det er strømninger av anti-shia og anti-hazara holdninger blant en del fotsoldater. I tillegg er det rapporter om at enkelte mullaer formidler anti-shia budskap fra lokale moskeer (UN Human Rights Council 2022, s. 10).

De facto myndighetene består i stor grad av pashtunere. Også i hazara-dominerte provinser er pashtunere utnevnt til ledende posisjoner. Dette, kombinert med at hazaraer er shiamuslimer, kan medføre en sårbarhet og diskriminering av hazaraene (UN Human Rights Council 2022, s. 11).

Konflikter om rettigheter til land har i en del områder blusset opp. Det dreier seg ofte om konflikt om beiterettigheter mellom fastboende hazaraer og nomadiske kuchier (pashtunere) (Foschini 2022). Hazaraer har ingen som taler deres sak innen de facto myndighetsapparatet, og de kan ikke påregne noen statlig beskyttelse. Samtidig er hazara-diasporaen godt organisert og finansiert, og deres situasjon får dermed mye internasjonalt fokus (analytiker, samtale desember 2022).

Det er ikke rapportert om væpnede sammenstøt mellom hazara-militser og de facto myndighetene. Det overordnede bildet er at samarbeidet mellom hazaraene og Taliban synes å fungere rimelig bra, også i områder med hazara-majoritet, som for eksempel i Bamian. Dari er fortsatt et offisielt språk som Taliban respekterer når de er i dari-talende områder (analytiker, samtale desember 2022).

Det er tadsjikere, og ikke hazaraene, som utfordrer de facto myndighetene i områder som Panjshir og Baghlan. Det er ubestridt at trusselen mot hazaraer kommer fra ISKP og ikke Taliban. Men det er også ubestridt at Taliban ikke har lykkes i å beskytte hazaraene mot sekteriske angrep (Adili 2022).

Det er også en kjent sak at mange hazaraer støttet republikken og den utenlandske tilstedeværelsen, og de var overrepresentert og hadde posisjoner i republikkens statsapparat og forvaltning. Det foreligger rapporter om målrettede angrep mot hazaraer. Ifølge Amnesty ble seks hazaraer drept av Taliban i et angrep i Ghor-provinsen. Det fremgår av Amnestys rapport at drapene skjedde i forbindelse med et søk etter en tidligere sikkerhetsoffiser (Amnesty International 2022). Det fremkommer ikke tydelig i Amnestys rapport om bakgrunnen for angrepet var etnisitet eller tilknytningen til republikkens sikkerhetsapparat.

4.3.5 Salafister

Kort tid etter maktovertakelsen, og flere dødelige angrep fra ISKP, satte de facto myndighetene i gang en storstilt aksjon i Nangarhar. De gjennomførte nattraid og husransaker for å lokalisere sympatisører av ISKP. Antagelsen om at salafister er støttespillere for ISKP gjorde at salafistene og deres nabolag var i et særlig fokus. Det forutsettes ikke en kobling til ISKP for at Taliban arresterer, bortfører eller mishandler en salafist. Human Rights Watch (2022) bruker betegnelsen kollektiv avstraffelse.

Ifølge Rawadaris (2022) rapportering er 101 innbyggere i Nangarhar drept under uklare omstendigheter. Av disse var 70 mistenkt for å ha tilknytning til ISKP.

Human Rights Watch (2022) har dokumentert at Talibans sikkerhetsstyrker dumpet hundre lik i en kanal i Nangarhar-provinsen i perioden fra august 2021 til april 2022. Det dreier seg om salafister som hadde tilknytning til, eller sympatier med ISKP, eller mistenkt for slik tilknytning. Kroppene hadde synlige tegn på grov mishandling.

4.3.6 **Familiemedlemmer**

Familiemedlemmer kan utsettes for press dersom hovedpersonen har forsvunnet. Det er imidlertid vanskelig å vite omfanget av dette, og antallet rapporterte saker synes å være begrenset. Ifølge en analytiker (samtale desember 2022) er det vanskelig å generalisere. Mye avhenger av maktforholdene i det aktuelle området, hvilken type familie det dreier seg om og hvilke overgrep hovedpersonen eventuelt har gjort seg skyldig i.

5 **Sikkerhetssituasjonen**

Etter maktovertakelsen var det en klar nedgang i antallet sikkerhetsrelaterte hendelser. I årets første fem måneder i 2021 ble det registrert om lag 12 000 sikkerhetshendelser. I samme periode i 2022 registrerte FN rundt 2 000 hendelser (UN Secretary-General 2022a, s. 4). Det var en økning i antall sikkerhetshendelser i sommermånedene 2022, sammenlignet med vinteren. I september 2022 betegnet FNs generalsekretær sikkerhetssituasjonen som skjør (UN Secretary-General 2022a, s. 4). I løpet av høsten 2022 (fra 17. august til 13. november) økte antallet sikkerhetshendelser med 23 prosent sammenlignet med samme periode året før (UN Secretary-General 2022b, s. 4).

Det var en markant reduksjon i antallet sivile ofre som følge av konfliktrelatert vold. I perioden fra maktovertakelsen 15. august 2021 til 15. juni 2022 registrerte UNAMA i Afghanistan 2100 sivile ofre, hvorav 700 ble drept og 1400 skadd. Sammenlignet med årene før maktovertakelsen, er dette en klar nedgang. I årene mellom 2013 og 2020 varierte antallet sivile ofre mellom 8600 og 11500 personer årlig (UNAMA 2022; UNAMA & OHCHR 2021, s. 12). I perioden fra 17. august til 13. november 2022 ble 124 sivile drept og 406 såret i konfliktrelatert vold, de fleste som følge av selvmordsangrep og IEDer⁷. En betydelig andel av ofrene var hazaraer. Ett enkelt selvmordsangrep i Dasht-e Barchi i vest-Kabul den 30. september 2022 tok livet av 54 personer og 114 ble såret (UN Secretary-General 2022b).

⁷ Improvised explosive devices.

5.1 Politisk og militær opposisjon

Det er ingen realistiske alternativer til Taliban i dagens Afghanistan. Republikken smuldret opp og det er bare fragmenter igjen av statsbyggingsprosjektet. Den politiske og militære opposisjon som utfordrer Talibans styre, er begrenset. Talibans argeste kritikere oppholder seg i all hovedsak i eksil. De facto myndighetene har i tillegg full territoriell kontroll over alle landets 34 provinser, hvilket ifølge journalist Sami Yousafzai (som gjengitt i Siddique 2022) kan bidra til at det blir vanskeligere for opprørsgrupper å etablere seg og reelt utfordre de facto myndighetene. Sannsynligheten for en borgerkrig er dermed liten. På 1990-tallet klarte aldri Taliban å erobre hele landet.

FN kjenner til minst 22 opposisjonsgrupper som opererer i 26 provinser i Afghanistan. Mange av disse er tilknyttet krigsherrer (UN Secretary-General 2022a, s. 5). Det er grunn til å tro at en del av disse grupperingene har liten eller ingen aktivitet, og at deres eksistens er begrenset til en konto på sosiale medier. Ingen opposisjonsgrupper får militær eller økonomisk støtte fra utlandet (Rubin 2022).

Bortsett fra ISKP (omtales under pkt. 5.2), er National Resistance Front of Afghanistan (NRF) og Afghanistan Freedom Front (AFF) de mest aktive og synlige, men heller ikke disse utfordrer Talibans kontroll. Opprørsgrupper, herunder NRF, varslet en våroffensiv i 2022. Denne uteble, med unntak av enkelte mindre konfrontasjoner og angrep rettet mot de facto myndighetene i provinsene Panjshir, Baghlan og Takhar (epost internasjonal organisasjon, 2022).

NRF presenterer seg selv som den mest organiserte motstandsbevegelsen mot Taliban. NRF ledes av tadsjikere som støttet statsbyggingsprosjektet og republikken, og er uttalte motstandere og kritikere av Taliban. Målet er en «inkluderende og ansvarlig» regjering. De erkjenner at det ikke er et realistisk mål å styrte Talibans styre, men de ønsker å rekruttere bredt og på den måten overbevise Taliban om at de må justere kursen. Basen i Afghanistan er Panjshirdalen, mens ledelsen holder til i Dusjanbe i Tadsjikistan (Rubin 2022).

Det er ikke tegn som tyder på at oppslutningen til opprørsgrupper øker, og at de får større slagkraft. Ifølge tall presentert av Special Inspector General for Afghanistan Reconstruction (SIGAR) var NRF involvert i om lag en fjerdedel av alle hendelser med politisk vold i andre kvartal 2022, mens AFF var involvert i om lag 4 prosent. Opprørsgruppene skal ha gjennomført flere mindre angrep med håndvåpen rettet mot representanter for de facto myndighetene. Blant annet skal tre talibanere ha blitt drept i Kapisa i juni 2022 (SIGAR 2022, s. 69). Det skal også være noe opposisjon i sørøst som fra tid til annen gjør seg bemerket (analytiker, samtale desember 2022).

I september 2022 møttes den politiske opposisjonen i Wien. Det var uenighet om målet og om Taliban skal bekjempes med militære midler, eller om dialog er

veien å gå (UN Secretary-General 2022b, s. 2). For den store majoriteten av afghanere er en ny væpnet konflikt det siste de ønsker seg. Selv om opposisjonsgruppene er uenig i virkemidlene, er de fleste enige i kravet om at de facto myndighetene må avholde demokratiske valg, de må bli mer inkluderende og finne plass til både kvinner og etniske minoriteter innenfor sentral og lokal forvaltning.

Etter mer enn ett år med Taliban ved makten kan det slås fast at motstandsbevegelsen har liten kapasitet, den er fragmentert og geografisk spredt. De er mer til irritasjon enn en reell trussel mot Taliban, sier Marvin Weinbaum ved Middle East Institute (som gjengitt i Siddique 2022).

5.1.1 Konfliktrelatert vold i nord med særlig fokus på Panjshir

Ifølge en velinformert internasjonal organisasjon (epost 2022) har ikke opprørsbevegelsen kontroll over noen territorier, med unntak av enkelte svært avgrensede fjellområder i provinsen Panjshir.

Taliban slår hardt tilbake på uroligheter i de nordlige provinsene generelt og i Panjshir spesielt. Den 13. september 2022 meldte Taliban på Twitter (som gjengitt i Afghan Witness & Centre for Information Resilience 2022) at de hadde foretatt en klareringsoperasjon i distriktene Rakha, Dara og Afshar i Panjshir-provinsen. Ifølge meldingen skulle 40 personer, herunder tre kommandanter, ha blitt drept, mer enn hundre tatt til fange og store mengder våpen blitt beslaglagt. NRF, på sin side, hevdet at antallet drepte var overdrevet. I en tweet av 14. september uttrykte FNs Richard Bennett dyp bekymring for de grove menneskerettighetsbruddene som fant sted i Panjshir (som gjengitt i Radio Free Europe 2022c). Det er vanskelig med sikkerhet å slå fast omfanget av hendelsen i september. Afghan Witness har foretatt grundige undersøkelser i åpne kilder og sosiale medier, og konkluderer med at det var 17 utenomrettslige henrettelser og 30 andre dødsfall som kan knyttes direkte til Talibans «klareringsoperasjon».

Ifølge menneskerettighetsorganisasjonen Rawadari ble 63 medlemmer av NRF drept i Panjshir i perioden fra september 2021 til november 2022. Drapene skjedde etter at personene var arrestert eller hadde overgitt seg. I tillegg hevder Rawadari at Taliban har drept 50 sivile på bakgrunn av anklager om tilknytning til NRF i samme periode (Rawadari 2022).

Det foreligger også rapporter om andre tilfeller av utenomrettslige henrettelser og væpnede konfrontasjoner. Hazaraen Malawi Mehdi ble i 2019 utpekt til skyggeguvernør i distriktet Balkhab i Sar-e Pol. Etter maktovertakelsen ble han degradert til spionsjef i Bamian og i april 2022 ble han oppsagt. Med dette som bakgrunn vendte Mehdi og hans menn seg mot Taliban. I juni kom det til intense kamper i Balkhab mellom de to partene. Minst 15 sivile døde i kryssild og om lag 27 000 ble fordrevet fra sine hjem (Gul 2022; SIGAR 2022, s. 70; UN Human

Rights Council 2022, s. 8). Ifølge FN-kilder ble Mehdi drept av de facto myndighetene i Herat provins i august 2022 (UN Secretary-General 2022a, s. 5).

5.2 ISKP

Den IS-lojale gruppen ISKP (Islamic State Khorasan Province) er en gruppering som har voldt Taliban mye hodebry. ISKP har etter maktovertakelsen utvidet sin operasjonsradius og gjennomfører angrep i større deler av landet (UNAMA 2022, s. 10, 11). Taliban mener at ISKP utgjør en eksistensiell trussel mot dem, og det står høyt på de facto myndighetenes dagsorden å fjerne ISKP fra afghansk jord. Dessuten rokker ISKPs voldelige aksjoner ved narrativet om at det er fred i Afghanistan nå, og at det er Talibans fortjeneste. Etterretningstjenesten GDI er lite kompetent og klarer antagelig å avverge svært få av de planlagte angrepene (analytiker, samtale desember 2022).

ISKP har gjennomført flere blodige angrep rettet mot de facto myndighetene, samt mot religiøse minoriteter som shiamuslimere, sikher og sufier. De aller fleste sivile ofrene i konfliktrelatert vold som er registrert etter maktovertakelsen, er ISKP ansvarlig for. De angriper myke mål som skoler, sykehus, de står bak angrep på sunni og sufi-moskeer, samt et hotell som huser kinesiske forretningsfolk og diplomater. Men de har også angrepet den russiske ambassaden. De største angrepene mot sivile, hovedsakelig mot shiaer, finner sted i Kabul, men det har også vært tilsvarende angrep i andre store byer som Kunduz, Mazar og Herat (Al Jazeera 2023; Rubin 2022; UN Secretary-General 2022b, s. 4).

Det er i tillegg angrep med IEDer mot sikkerhetspersonell og konvoier som ingen påtar seg ansvaret for. Hensikten er antagelig å destabilisere regimet og skape frykt. ISKP står trolig bak en del av disse angrepene (analytiker, samtale desember 2022). Også ved større angrep forekommer det at ingen påtar seg ansvaret. Den 1. januar 2023 ble flere personer drept og såret i et angrep utenfor den militære flyplassen i Kabul. Ingen har påtatt seg ansvaret for hendelsen, men alle spor peker i retning av ISKP (Al Jazeera 2023).

Salafistene utgjør den viktigste basen for rekruttering til ISKP, særlig fra madrassaer som ledes av salafister. Salafistene holder først og fremst til i øst, særlig i provinsen Kunar, men det er lommer i sørøst, blant annet i Ghazni. Det finnes også en ISKP-celle i Spin Boldak, og det er stor bekymring for ISKP i Kandahar. Hvor mange rekrutter ISKP disponerer er vanskelig å anslå, men en analytiker (samtale desember 2022) mener det kan dreie seg om 3500 personer.

Det er likevel grunn til å tro at ISKP har begrenset operasjonell kapasitet. I perioden fra medio september til 7. desember 2022 har ISKP påtatt seg ansvaret for 30 angrep i seks provinser. Det er en betydelig nedgang sammenlignet med samme periode året før; da gjennomførte ISKP 121 angrep i 14 provinser (UN Secretary-General 2022b, s. 4).

Taliban frykter avskalling til ISKP, både på bakgrunn av misnøye med hva Taliban leverer, og at de er for liberale, men også fordi det hevdes at ISKP betaler fotsoldatene godt. Ifølge Barnett Rubin (2022) ulmer misnøyen under overflaten og med det potensialet for en intern krise. Presset fra ISKP kan også være en medvirkende årsak til at Taliban har lagt seg på en konservativ linje i spørsmål om blant annet kvinners rettigheter.

5.3 Har Afghanistan blitt base for internasjonal terrorisme?

I forhandlingene med USA forut for maktovertakelsen, forpliktet Taliban seg til å bekjempe internasjonal terror. Det er nedfelt i avtalen mellom USA og Taliban av februar 2020 at terrororganisasjoner ikke skal finne en trygg havn i Afghanistan og bruke afghansk jord til å planlegge internasjonale terroraksjoner. Under den årlige Eid ul Adha-kunngjøringen av 6. juli 2022, forsikret emir Haibatullah at Taliban ikke tillater at afghansk territorium brukes til å true sikkerheten til andre land – «på samme måte som ikke vi ønsker at andre land skal blande seg inn i våre indre anliggende», sa emiren (Roggio 2022).

Det er ikke grunn til å feste lit til bevegelsens forsikringer eller emirens uttalelse. Mindre enn én måned etter emirens kunngjøring, ble Al-Qaidas leder, Ayman al-Zawahari, drept av en amerikansk drone på afghansk jord. Han oppholdt seg i hjertet av Kabul. Det er tilnærmet umulig å forestille seg at de facto myndighetene og Taliban ikke var kjent med at Al-Qaida-lederen oppholdt seg i hovedstaden (Plummer & Murphy 2022).

Det er tilstedeværelse av militante islamistiske grupper både i Afghanistan og grenseområdene. Nabolandene er bekymret for tilstrømmingen av internasjonale terrorgrupper til Afghanistan (Rubin 2022). Ifølge en pakistansk tenketank (samtale i Islamabad, mars 2022) dreier det seg hovedsakelig om sentralasiatiske og pakistanske grupper. Fortsatt har Al-Qaida og Taliban tette bånd, og Al-Qaida har bevegelsesfrihet i landet (UN Secretary-General 2022a).

Med unntak av ISKP, er ikke dette grupper som utfordrer Taliban, verken militært, politisk eller ideologisk. Ifølge en pakistansk tenketank (samtale mars 2022) vil det være svært vanskelig for Taliban å be gruppene forlate landet. Taliban har selv oppholdt seg i Pakistan i en årrekke og fått beskyttelse der, og det kan være bakgrunnen for det store handlingsrommet som Tehrik-e Taliban Pakistan (TTP) nå har fått i Afghanistan. TTP utgjør den største utenlandske militante islamske gruppen på afghansk territorium og har gjennomført flere angrep mot pakistanske sikkerhetsstyrker fra den afghanske siden av grensen. Pakistan, på sin side, har svart med å ta opp kampen mot TTP på afghansk jord. Det er stadige sammenstøt i grensetraktene. I april 2022 gjennomførte Pakistan et luftangrep rettet mot baser til TTP i provinsene Khost og Kunar. Minst 47 sivile skal ha blitt drept i angrepet (Jamal 2022). Et angrep på den pakistanske ambassaden tidlig i desember 2022 forsuret relasjonen mellom afghanske og

pakistanske myndigheter ytterligere (Faiez 2022a). Pakistans tilnærming til de facto myndighetene er med andre ord en helt annen enn da Taliban hadde makten, på 1990-tallet.

Tidlig i juni 2022 inngikk TTP og pakistanske myndigheter en avtale om våpenhvile. Den 28. november 2022 opphevet TTP våpenhvilen og beordret angrep over hele Pakistan (Hussain 2022). Det er grunn til å tro at dette vil prege det bilaterale forholdet mellom Pakistan og Afghanistan i tiden som kommer.

6 Den humanitære og økonomiske situasjonen

Den humanitære situasjonen i Afghanistan er kritisk vanskelig og slik har det vært lenge – også før august 2021. Etter Talibans maktovertakelse ble den humanitære situasjonen ytterligere forverret, og høsten 2021 var det reell fare for hungersnød (se Landinfo 2021).

En stor andel av den afghanske befolkningen har fått humanitær assistanse etter maktovertakelsen og på den måten ble hungersnød avverget. Tilgangen for humanitære hjelpeorganisasjoner er bedre nå enn tidligere. I perioden fra januar til mai 2022 fikk 21,5 millioner afghanere en form for humanitær assistanse, de fleste i form av matvarer (OCHA 2022b).

Ifølge tall fra Verdensbanken er det en liten nedgang i andelen av befolkningen som har usikker tilgang til mat. Andelen husholdninger som sliter med å dekke de mest grunnleggende utgiftene, har sunket fra 70 prosent høsten 2021 til 64 prosent sommeren 2022 (World Bank 2022, s. 17). Likevel er hovedbildet dystert. OCHA anslår at to av tre afghanere vil ha behov for humanitær bistand i løpet av 2023, først og fremst til mat. De fleste afghanere er fattige og mer enn 90 prosent har usikker tilgang til mat (UN Secretary-General 2022b, s. 9, 10).

Økte priser på matvarer og andre basisvarer har forsterket den humanitære krisen. Flom, tørke og det kraftige jordskjelvet i øst-Afghanistan 21. juni 2022 skaper ytterligere utfordringer. I henhold til WHO omkom mer enn tusen personer i jordskjelvet, nesten tre tusen personer ble skadet og 4 500 hus ble helt eller delvis ødelagt i provinsene Khost og Paktika, som var hardest rammet av jordskjelvet. Klimaendringene rammer også afghanske hushold hardt. Sesongutfordringer og flom har forurenset drikkevannet i flere provinser og ført til en kraftig økning av diaré og kolera. Flom og tørke har ført til at kvaliteten på vann er forringet i 30 av 34 provinser (OCHA 2022a).

Forbudet mot at kvinner kan arbeide for humanitære hjelpeorganisasjoner, vil medføre en forverring av den humanitære krisen. Uten kvinnelige ansatte innenfor den humanitære sektoren, blir det umulig å nå sårbare kvinner. Kvinner som arbeider for organisasjonene, mister også levebrødet sitt og det påvirker mange

familier (Farzan, Sadid & FitzGerald 2022). Flere hjelpeorganisasjoner som Redd Barna, Flyktninghjelpen og CARE har varslet at deres engasjement i Afghanistan opphører (Deutsche Welle 2022).

Det er forvirring rundt forbudet og hvem det er myntet på. Det synes klart at prosjekter som faller inn under Ministry of Public Health, er unntatt forbudet. FN-organisasjoner og internasjonalt ansatte er ikke omfattet av dekretet (internasjonal kilde, epost 2023). FN bruker imidlertid i stor grad lokale NGOer i implementeringen av ulike program og av den grunn kan det bli krevende for FN å opprettholde aktiviteten. I skrivende stund pågår møteaktivitet om situasjonen mellom de facto myndighetene, FN og hjelpeorganisasjonene.

Kjønnssegregering i helsetjenesten er nå institusjonalisert. Kvinnelige pasienter skal kun behandles av kvinnelig helsepersonell. Kvinner uten mahram avvises (UN Secretary-General 2022b, s. 8). Helsevesenet er under sterkt press og det er mangler på både helsepersonell, medisiner og utstyr. Ansatte i helsetjenestene betales i hovedsak direkte av internasjonale humanitære partnere (UN Secretary-General 2022a, s. 2). Afghanistan mangler jordmødre og kvinnelig helsepersonell. Utdanningsforbudet for kvinnelige studenter vil på sikt forringe helsetilbudet for kvinner ytterligere (Wolasmal 2022).

6.1 Den økonomiske situasjonen og finansiering av staten

Det er flere faktorer som har negativ innvirkning på den afghanske økonomien: Kraftig reduksjon i bistand og utviklingshjelp, mangel på kvalifisert arbeidskraft samt internasjonale sanksjoner som påvirker banksektoren. Likevel viser økonomien tegn til stabilisering, men på et lavere nivå enn før maktovertakelsen (UN Secretary-General 2022b, s. 9).

Taliban har lyktes med å få på plass en sentralisert struktur for innkreving av skatter og avgifter (Watkins 2022a). Også innkreving av toll gir betydelig inntekter til staten, først og fremst fordi republikkens korruperte tjenestemenn ikke lengre putter midlene i egen lomme. Forretningsfolk forteller om at det var et mareritt under republikken, men også at satsene har økt betydelig under nåværende de facto myndighet (Rubin 2022). Antallet kontrollposter langs veinettet er betydelig redusert. Under republikken genererte kontrollpostene store inntekter til lokale krigsherrer, opprørsgrupper og korruperte tjenestemenn. Smuglerruter som tidligere ble benyttet av opprørerne og utro tjenere, er nå avviklet til fordel for formell handel gjennom offisielle grenseoverganger som genererer inntekter til den afghanske staten. Grensegjerdet mellom Afghanistan og Pakistan bidrar til å bekjempe smuglervirksomheten (Xcept 2022, s. 4, 6, 8). Også vanlige afghanere betaler skatt til de facto myndighetene; bønder betaler en andel av avlingen, Taliban skattlegger butikkeiere og de tar avgifter fra veifarende (Clark 2022).

I tillegg har eksporten økt, særlig til Pakistan og India (UN Secretary-General 2022b, s. 9; Xcept 2022, s. 8). Produksjonen av kull har økt, og de facto myndighetene har fått kontroll over gullgruver og utvinning av lapiz. Under republikken var gruvedriften fragmentert, men de facto myndighetene forsøker nå å få sentral kontroll over ulike virksomheter (analytiker, samtale desember 2022). Forsker Arne Strand påpekte i en paneldiskusjon under Afghanistanuka (2022) at dette er første gang siden monarkiets tid, at en afghansk regjering ikke lener seg tungt på ekstern finansiering.

Selv om de facto myndighetene til en viss grad har lyktes med å øke statens inntekter, er effekten av sanksjonene fortsatt store. Det er tilnærmet umulig å gjennomføre internasjonale banktransaksjoner til og fra Afghanistan. Internasjonale banker og forsikringsselskap ønsker ikke å ha noe med Afghanistan å gjøre. Store deler av den afghanske industrien er avhengig av utenlandske maskiner og teknologi og mye har nå stoppet opp på grunn av at reservedeler ikke er tilgjengelig (analytiker, samtale desember 2022).

Det antas at statens inntekter kanaliseres til Finansdepartementet, men en del går også til lokale kommandanter for finansiering av egne tropper. De facto myndighetene ønsker ikke åpenhet om statens pengebruk og har heller ingen forståelse av hensikten med å offentliggjøre statens budsjett og regnskap. Hva skatter og avgifter brukes til, eller hvordan midlene administreres, foreligger det ingen åpen informasjon om (Clark 2022). Det skal være misnøye med at flere senior Taliban-kommandanter, synes å være i ferd med å bli svært velstående. På grunn av den mangelfulle åpenheten er det vanskelig å vite med sikkerhet hvor utbredt korrupsjon er innen de facto myndighetene og Taliban. Det verserer rykter om at enkelte skal ha kjøpt eiendommer i Dubai og Pakistan. En del har plassert familiene sine i utlandet og sender barna sine, også jenter, på vestlige universitet (analytiker, samtale desember 2022).

Skriftlige kilder

- Adili, Ali Yawar (2022). *A Community Under Attack: How successive governments failed west Kabul and the Hazaras who live there* (Afghanistan Analysts Network). Kabul. Tilgjengelig fra <https://www.afghanistan-analysts.org/en/reports/war-and-peace/a-community-under-attack-how-successive-governments-failed-west-kabul-and-the-hazaras-who-live-there/> [lastet ned 23. februar 2022].
- Afghan Witness (2022a, 27. desember). *Ban on female students attending university met with protests*. London: Afghan Witness. Tilgjengelig fra <https://www.afghanwitness.org/reports> [lastet ned 17. januar 2022].
- Afghan Witness (2022b, 30. november). *Lashings reported in multiple provinces following Taliban Sharia announcement*. *Afghan Witness*. Tilgjengelig fra <https://www.afghanwitness.org/reports/lashings-reported-in-multiple-provinces-following-taliban-sharia-announcement> [lastet ned 30. november 2022].
- Afghan Witness & Centre for Information Resilience (2022, oktober). *Systematic and Summary: Investigating Evidence of Prisoner Executions in the Panjshir Valley in September 2022*. London: Afghan Witness. Tilgjengelig fra https://1428cf7b-1a53-46a9-bbdc-15c96c60e192.usrfiles.com/ugd/e138d3_a5e0bc9728dd43a5930a8bcb5bcffb27.pdf [lastet ned 1. desember 2022].
- Afghanistan Week, (2022, 17. november). YouTube. *Taliban, Governance: Order and Justice under Afghanistan's new Powerholders*. Tilgjengelig fra <https://www.youtube.com/watch?v=qeTd3HrVxKM&list=PLDga4wZsksklqYmo4F0FGLSp97-rwjHGGu&index=6&t=134s> [lastet ned 18. januar 2023]. Seminar med blant annet Arne Strand, Andrew Watkins og Torunn Wimpelmann.
- AFP (2022, 22. desember). *Afghan women banned from university 'for not following dress code'*. *AFP*. Tilgjengelig fra <https://www.rfi.fr/en/international-news/20221222-afghan-women-banned-from-university-for-not-following-dress-code> [lastet ned 23. desember 2022].
- Akbarzai, Sahar, Kakar, Shafi & Mogul, Rhea (2022, 15. november). *Taliban to impose their interpretation of Sharia law in Afghanistan*. *CNN*. Tilgjengelig fra <https://edition.cnn.com/2022/11/15/asia/taliban-afghanistan-sharia-law-intl-hnk/index.html> [lastet ned 30. november 2022].
- Al Jazeera (2021, 25. desember). *'No need': Taliban dissolves Afghanistan election commission*. *Al Jazeera*. Tilgjengelig fra <https://www.aljazeera.com/news/2021/12/25/taliban-dissolves-afghanistan-election-commission> [lastet ned 24. november 2022].
- Al Jazeera (2023, 1. januar). *Several dead and wounded in blast outside Kabul military airport*. *Al Jazeera*. Tilgjengelig fra <https://www.aljazeera.com/news/2023/1/1/several-feared-dead-in-blast-outside-kabul-military-airport> [lastet ned 3. januar 2023].
- Ali, Obaid, Sadat, Sayed Asadullah & Bleuer, Christian (2019, 4. september). *One Land, Two Rules (8): Delivering public services in insurgency-affected insurgent-controlled Zurmat district*. Kabul: Afghanistan Analysts Network. Tilgjengelig fra <https://www.afghanistan-analysts.org/en/reports/war-and-peace/one-land-two-rules-8-delivering-public-services-in-insurgency-affected-insurgent-controlled-zurmat-district/> [lastet ned 16. januar 2023].

- Amnesty International (2022, 15. september). *Afghanistan: Taliban torture and execute Hazaras in targeted attack – new investigation* (Amnesty International). London. Tilgjengelig fra <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2022/09/afghanistan-taliban-torture-and-execute-hazaras-in-targeted-attack-new-investigation/> [lastet ned 2. januar 2023].
- Amu TV (2022, 29. desember). Taliban officials in Kandahar to Media: Be prepared for more restrictions. *Amu TV*. Tilgjengelig fra <https://amu.tv/en/30063/> [lastet ned 11. januar 2023].
- BBC News (2021, 31. august). Afghanistan: What was left behind by US forces? *BBC News*. Tilgjengelig fra <https://www.bbc.com/news/world-58393763> [lastet ned 2. desember 2022].
- BBC News (2023, 16. januar). Mursal Nabizada: Gunmen kill former Afghan MP at home in Kabul. *BBC News*. Tilgjengelig fra <https://www.bbc.com/news/world-asia-64285789> [lastet ned 18. januar 2023].
- Berg, Ole T. (sist oppdatert 12. juli 2021). *Afghanistans politiske system*. Oslo. Tilgjengelig fra https://snl.no/Afghanistans_politiske_system [lastet ned 30. november 2022].
- Christensen, Hanne & Ismaeli, Afshin (2022, 21. desember). Stengte universiteter. Pisking på åpen gate. Er det gamle Taliban tilbake? *Aftenposten*. Tilgjengelig fra <https://www.aftenposten.no/verden/i/zEMGMv/stengte-universiteter-pisking-paa-aapen-gate-er-det-gamle-taliban-tilbake> [lastet ned 22. desember 2022].
- Clark, Kate (2011). *The Layha. Calling the Taleban to Account*. Kabul: Afghanistan Analysts Network. Tilgjengelig fra https://www.afghanistan-analysts.org/wp-content/uploads/downloads/2012/10/20110704_CKClark_The_Layha.pdf [lastet ned 24. november 2022].
- Clark, Kate (2022, september). *Taxing the Afghan Nation: What the Taleban's pursuit of domestic revenues means for citizens, the economy and the state* (Afghanistan Analysts Network). Kabul. Tilgjengelig fra <https://www.afghanistan-analysts.org/en/wp-content/uploads/sites/2/2022/09/Taleban-Taxation-Final-1.pdf> [lastet ned 11. januar 2023].
- Clark, Kate & Rahimi, Sayeda (2022, 1. juni). “We need to breathe too”: Women across Afghanistan navigate the Taleban's hijab ruling (Afghanistan Analysts Network). Kabul. Tilgjengelig fra <https://www.afghanistan-analysts.org/en/reports/rights-freedom/we-need-to-breathe-too-women-across-afghanistan-navigate-the-talebans-hijab-ruling%ef%bf%bc/> [lastet ned 7. juni 2022].
- Deutsche Welle (2022, 25. desember). Afghanistan: 3 foreign NGOs stop work over Taliban women ban. *Deutsche Welle*. Tilgjengelig fra <https://www.dw.com/en/afghanistan-3-foreign-ngos-stop-work-after-taliban-women-ban/a-64210108> [lastet ned 27. desember 2022].
- Faiez, Rahim (2022a, 5. desember). IS suspect arrested in Pakistan Embassy attack in Kabul. *AP News*. Tilgjengelig fra <https://apnews.com/article/afghanistan-islamic-state-group-shootings-pakistan-south-asia-05896f1f1710c66d638e0bb515c23bab> [lastet ned 16. desember 2022].
- Faiez, Rahim (2022b, 9. desember). Taliban Official: 27 People Publicly Lashed in Afghanistan. *The Diplomat*. Tilgjengelig fra <https://thediplomat.com/2022/12/taliban-official-27-people-publicly-lashed-in-afghanistan/> [lastet ned 3. januar 2023].
- Farzan, Aalia, Sadid, Neggen & FitzGerald, James (2022, 24. desember 2022). Taliban bans women from working for NGOs. *BBC News*. Tilgjengelig fra <https://www.bbc.com/news/world-asia-64086682> [lastet ned 28. desember 2022].
- Feraji, Abdul Mutalib (2022, 30. oktober). Political anomalies sum up Taliban rule. *Amu TV*. Tilgjengelig fra <https://amu.tv/en/22266/> [lastet ned 28. november 2022].

- Foschini, Fabrizio (2022, 22. desember). *Conflict Management or Retribution? How the Taliban deal with land disputes between Kuchis and local communities*. Kabul: Afghanistan Analysts Network. Tilgjengelig fra <https://www.afghanistan-analysts.org/en/reports/political-landscape/conflict-management-or-retribution-hoe-the-taliban-deal-with-land-disputes-between-kuchis-and-local-communities/> [lastet ned 11. januar 2023].
- Gannon, Kathy (2021, 23. september). Taliban official: Strict punishment, executions will return. *AP News*. Tilgjengelig fra <https://apnews.com/article/religion-afghanistan-kabul-taliban-22f5107f1dbd19c8605b5b5435a9de54> [lastet ned 22. februar 2022].
- Gul, Ayaz (2022, 27. juni). Taliban's Alleged Extrajudicial Killings in Afghan District Worry UN, Rights Groups. *Voice of America*. Tilgjengelig fra <https://www.voanews.com/a/taliban-s-alleged-extrajudicial-killings-in-afghan-district-worry-un-rights-groups-/6635218.html> [lastet ned 1. desember 2022].
- Human Rights Watch (2022, 7. juli). *Afghanistan: Taliban Execute, 'Disappear' Alleged Militants*. New York: Human Rights Watch. Tilgjengelig fra <https://www.hrw.org/news/2022/07/07/afghanistan-taliban-execute-disappear-alleged-militants> [lastet ned 4. januar 2023].
- Hussain, Abid (2022, 28. november). Pakistan Taliban ends ceasefire with gov't, threatens new attacks. *Al Jazeera*. Tilgjengelig fra <https://www.aljazeera.com/news/2022/11/28/pakistan-taliban-ends-ceasefire-with-govt-threatens-new-attacks> [lastet ned 29. november 2022].
- Jacinto, Leela (2023, 2. januar). Afghanistan's NGO ban for women exposes rifts in Taliban ranks. *France 24*. Tilgjengelig fra <https://www.france24.com/en/asia-pacific/20230102-afghanistan-s-ngo-ban-for-women-exposes-rifts-in-taliban-ranks> [lastet ned 2. januar 2023].
- Jackson, Ashley (2018, juni). *Life under the Taliban shadow government*. London: Overseas Development Institute. Tilgjengelig fra <http://cdn-odi-production.s3-website-eu-west-1.amazonaws.com/media/documents/12269.pdf> [lastet ned 24. november 2022].
- Jamal, Umair (2022, 20. april). Pakistan Takes Fight Against TTP Into Afghanistan. *The Diplomat*. Tilgjengelig fra <https://thediplomat.com/2022/04/pakistan-takes-fight-against-ttp-into-afghanistan/> [lastet ned 28. november 2022].
- Landinfo (2021, 13. oktober). *En humanitær krise*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra <https://landinfo.no/wp-content/uploads/2021/10/Landinfo-respons-Afghanistan-En-humanitaer-krise-13102021.pdf> [lastet ned 1. desember 2022].
- Landinfo (2022a, 9. mars). *Temanotat Afghanistan: Talibans regime - situasjonen etter maktovertakelsen*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra <https://landinfo.no/wp-content/uploads/2022/03/Afghanistan-temanotat-Talibans-regime-situasjonen-etter-maktovertakelsen-09032022.pdf> [lastet ned 2. juni 2022].
- Landinfo (2022b, 29. september). *Utreise og retur etter Talibans maktovertakelse*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra <https://landinfo.no/wp-content/uploads/2022/09/Landinfo-respons-Afghanistan-Utreise-og-retur-etter-Talibans-maktovertakelse-29092022.pdf> [lastet ned 17. januar 2023].
- Murphy, Matt & Farzan, Aalia (2022, 7. desember). Murderer publicly executed by his victim's father, Taliban say. *BBC News*. Tilgjengelig fra <https://www.bbc.com/news/world-asia-63884696> [lastet ned 11. januar 2023].
- Noori, Hikmat (2022, 20. desember). Taliban ban Afghan women from university education. *The Guardian*. Tilgjengelig fra <https://www.theguardian.com/world/2022/dec/20/taliban-ban-afghan-women-university-education> [lastet ned 21. desember 2022].

- OCHA (2022a, 1. desember). Afghanistan Humanitarian needs and planned response 2023. *OCHA*. Tilgjengelig fra <https://reliefweb.int/report/afghanistan/afghanistan-humanitarian-needs-and-planned-response-2023> [lastet ned 2. desember 2022].
- OCHA (2022b). Afghanistan: Humanitarian Response Plan 2022 Response Overview (1 January - 31 May 2022). *OCHA*. Tilgjengelig fra https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/documents/files/afg_hrp_2022_may_monitoring_report_lr.pdf [lastet ned 25. november 2022].
- Plummer, Robert & Murphy, Matt (2022, 2. august). Ayman al-Zawahiri: Al-Qaeda leader killed in US drone strike. *BBC News*. Tilgjengelig fra <https://www.bbc.com/news/world-asia-62387167> [lastet ned 28. november 2022].
- Qazizai, Fazelnallah (2022, 13. juli). For Now, Ideology Trumps Pragmatism in Afghanistan. *New Lines Magazine*. Tilgjengelig fra <https://newlinesmag.com/newsletter/for-now-ideology-trumps-pragmatism-in-afghanistan/> [lastet ned 19. desember 2022].
- Radio Free Europe (2022a, 10. november). Banned From Public Parks And Bathhouses, Afghan Women Say Life Under Taliban Is Like A 'Prison'. *Radio Free Europe*. Tilgjengelig fra <https://www.rferl.org/a/afghanistan-taliban-women-banned-parks-bathhouses-prison/32124374.html> [lastet ned 20. desember 2022].
- Radio Free Europe (2022b, 27. mars). Taliban Gender-Segregates Kabul Fun Parks, Compounding Cutoffs For Girls And Women. *Radio Free Europe*. Tilgjengelig fra <https://gandhara.rferl.org/a/taliban-gender-segregation-amusement-parks/31772871.html> [lastet ned 3. juni 2022].
- Radio Free Europe (2022c, 15. september). UN 'Deeply Concerned' Over Video Appearing To Show Taliban Executing Members Of Resistance Group. *Radio Free Europe*. Tilgjengelig fra <https://www.rferl.org/a/afghanistan-taliban-un-execution-video/32034904.html> [lastet ned 10. januar 2023].
- Rahmani, Waliullah & Butler, Steven (2022, 2. mars). Afghanistan's intelligence agency emerges as new threat to independent media. *Committee to Protect Journalists*. Tilgjengelig fra <https://cpj.org/2022/03/afghanistans-intelligence-agency-emerges-as-new-threat-to-independent-media/> [lastet ned 16. desember 2022].
- Rawadari (2022). *Unlawful & targeted killings in Afghanistan: Kandahar, Nangarhar, Panjshir and Sar-e Pol. August 2021 - November 2022* (Rawadari). [s.n.]. Tilgjengelig fra <https://rawadari.org/040120231174.htm/> [lastet ned 17. januar 2023].
- Rawadari (u.å.). *About Rawadari*. [s.n.]: Rawadari. Tilgjengelig fra <https://rawadari.org/about/> [lastet ned 6. januar].
- Roggio, Bill (2022, 7. juli). Taliban emir 'promises' Afghanistan won't be a base for terrorism. *Long War Journal*. Tilgjengelig fra <https://www.longwarjournal.org/archives/2022/07/taliban-emir-promises-afghanistan-wont-be-a-base-for-terrorism.php> [lastet ned 28. november 2022].
- Rubin, Barnett R. (2022, 20. oktober). *Afghanistan Under the Taliban: Findings on the Current Situation* (Stimson). Washington D.C. Tilgjengelig fra <https://www.stimson.org/2022/afghanistan-under-the-taliban-findings-on-the-current-situation/> [lastet ned 20. desember 2022].
- Sabawoon, Ali Mohammad (2022). Living in a Collapsed Economy (4): The desperation and guilt of giving a young daughter in marriage *Afghanistan Analysts Network*. Tilgjengelig fra <https://www.afghanistan-analysts.org/en/reports/economy-development-environment/living-in->

[a-collapsed-economy-4-the-desperation-and-guilt-of-giving-a-young-daughter-in-marriage/](#)
[lastet ned 11. januar 2023].

Siddique, Abubakar (2022, 15. august). One Year After Seizing Power, Is The Taliban Here To Stay? *Radio Free Europe*. Tilgjengelig fra <https://www.rferl.org/a/afghanistan-taliban-one-year-later-solidify-power-internal-divisions/31988877.html> [lastet ned 20. januar 2022].

SIGAR, dvs. Special Inspector General for Afghanistan Reconstruction (2022, 30. juli). *Quarterly Report to the United States Congress*. Washington D.C.: SIGAR. Tilgjengelig fra <https://www.sigar.mil/pdf/quarterlyreports/2022-07-30qr.pdf> [lastet ned 2. desember 2022].

TOLO News (2022, 22. mai). Deputy Foreign Minister calls for girls' education. *TOLO News*. Tilgjengelig fra <https://tolonews.com/afghanistan-178128> [lastet ned 8. desember 2022].

UN Human Rights Council (2022, 6. september). *Situation of human rights in Afghanistan*. New York: UN Human Rights Council. Tilgjengelig fra <https://reliefweb.int/report/afghanistan/situation-human-rights-afghanistan-report-united-nations-high-commissioner-human-rights-ahrc516-advance-unedited-version-enpsdari> [lastet ned 9. desember 2022].

UN News (2022, 7. desember). First public execution since Taliban takeover, 'deeply disturbing' says UN rights office. *UN News*. Tilgjengelig fra <https://news.un.org/en/story/2022/12/1131487> [lastet ned 14. desember 2022].

UN Secretary-General (2022a, 15. juni). *The situation in Afghanistan and its implications for international peace and security*. New York: UN General Assembly. Tilgjengelig fra https://unama.unmissions.org/sites/default/files/220615_sg_report_on_afghanistan_s.2022.485.pdf [lastet ned 5. september 2022].

UN Secretary-General (2022b, 7. desember). *The situation in Afghanistan and its implications for international peace and security*. New York: UN General Assembly. Tilgjengelig fra https://unama.unmissions.org/sites/default/files/221207_sg_report_on_afghanistan_s.2022.916.pdf [lastet ned 22. desember 2022].

UNAMA (2022, juli). *Human Rights in Afghanistan*. Kabul: UNAMA. Tilgjengelig fra <https://afghanistan.un.org/sites/default/files/2022-07/UNAMA%20Human%20rights%20in%20Afghanistan%20report%20E2%80%93%20June%202022%20%28ENGLISH%29.pdf> [lastet ned 5. september 2022].

UNAMA & OHCHR (2021, februar). *Afghanistan. Protection of civilians in armed conflict. Annual Report 2020*. . Kabul: UNAMA. Tilgjengelig fra https://unama.unmissions.org/sites/default/files/afghanistan_protection_of_civilians_report_2020_revs3.pdf [lastet ned 5. september 2022].

United Nations High Commissioner for Human Rights (2022, 12. januar). *Situation of human rights in Afghanistan, and technical assistance achievements in the field of human rights*. New York: Human Rights Council. Tilgjengelig fra https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/A_HRC_49_90_E.pdf [lastet ned 23. februar 2022].

VOA Afghan Service (2022). Rights Groups Decry Taliban Shattering of Human Rights Commission. *Voice of America*. Tilgjengelig fra <https://www.voanews.com/a/rights-groups-decry-taliban-shattering-of-human-rights-commission-/6582933.html> [lastet ned 24. november 2022].

Vogt, Kari (2022, 22. september). Hudud. *Store Norske Leksikon*. Tilgjengelig fra <https://snl.no/hudud> [lastet ned 14. desember 2022].

- Watkins, Andrew (2022a, 17. august). *One Year Later: Taliban Reprise Repressive Rule, but Struggle to Build a State* (United States Institute of Peace). Washington D. C. . Tilgjengelig fra <https://www.usip.org/publications/2022/08/one-year-later-taliban-reprise-repressive-rule-struggle-build-state> [lastet ned 28. november 2022].
- Watkins, Andrew (2022b). The Taliban one year on. *CTC Sentinel, Volume 15, Issue 8*. Tilgjengelig fra <https://ctc.westpoint.edu/wp-content/uploads/2022/08/CTC-SENTINEL-082022.pdf> [lastet ned 4. januar 2023].
- Wolasmal, Yama (2022, 22. desember). Føles som å bli begravd levende med alle drømmene mine. *NRK*. Tilgjengelig fra <https://www.nrk.no/urix/kvinner-nektes-utdanning-i-afghanistan--matte-gud-kaste-sin-vrede-over-taliban-1.16229825> [lastet ned 23. desember 2022].
- Wolasmal, Yama (2023, 9. januar). Kilder til NRK: Tror Taliban vil reversere kvinneforbud. *NRK*. Tilgjengelig fra <https://www.nrk.no/urix/taliban-vil-trolig-reversere-avgjorelsen-om-a-nekte-kvinner-jobb-og-utdanning--i-folge-nrks-kilder.-1.16249669> [lastet ned 9. januar 2023].
- World Bank (2022). *Afghanistan Development Update. October 2022*. Washington D.C.: World Bank. Tilgjengelig fra <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/d7d49962c0c44fd6bb9ba3bfe1b6de1f-0310062022/original/Afghanistan-Development-Update-October-2022.pdf> [lastet ned 25. november 2022].
- Xcept (2022, 25. juli). *Changing the Rules of the Game: How the Taliban Regulated Cross-Border Trade and Upended Afghanistan's Political Economy*. Hong Kong: Xcept. Tilgjengelig fra <https://xcept-research.org/publication/changing-the-rules-of-the-game-how-the-taliban-regulated-cross-border-trade-and-upended-afghanistans-political-economy/> [lastet ned 2. januar 2022].

Muntlige kilder

- Afghansk analytiker. Epost, desember 2022.
- Afghansk journalist. Samtale i Islamabad, mars 2022.
- Afghansk jurist. Digitalt møte, september 2022.
- Analytiker. Samtale, desember 2022.
- Internasjonal kilde. Epost 2021, 2022, 2023.
- Pakistansk analytiker. Samtale i Islamabad, mars 2022.
- Pakistansk tenketank. Samtale i Islamabad, mars 2022.